

קונטרס

"שִׁבְעַת צְדָקָה"

מאת

משה חבושה.

שנת התשע"ו

פה עיה"ק ירושלים תובב"א.

ד' בסיון ליל שיש', לסדר "ובבא משה אל אהל מועד".
מח' למממונים תשע"ו.

דברי פתיחה:

כתוב בפסוק (דברים, לב) "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך", פירושו כשתחפז לדעת את ההנהגה הנכונה, שאל את אביך וזקניך, אך זה כשיש את מי לשאול. כיום אנו בדור שאין את מי לשאול, כל הדור דעה שהגיעו מחו"ל, חיו בתקופה שונה לגמרי מחיינו אנו, ובאו ארצה עם מסורת גדולה, אנשי אמת צדיקים וחסידים שעבודת השם שלהם אין בנמצא כיום, אך אינם איתנו לצערנו כי הלכו לעולמם. לזאת הרגשתי חובה קדושה לכתוב קונטרס זה, היות שאני ראיתי את הדור שמחבר בין הישן לחדש, וזכיתי לגדול בבית הכנסת הקדוש הזה "שמש צדקה" ומה שראיתי נחרט בזכרוני.

תמיד כשסיפרתי בתוכנית השבועית ברדיו איזה מעשה מהמקום הקדוש הזה, קהל המאזינים התחזקו מאד ביראת שמים, וביקשו שאעלה על הכתב הנהגות שראיתי בקטנותי שם.

אם היו כותבים הגדולים ממני בגיל ובחכמה את האוירה שהייתה כשקם בית הכנסת, ועל החסידים שהיו באותו הדור ק"ו שהיינו שומעים עובדות וסיפורים יותר מעניינים ממה שכתבתי.

אך אם לא אכתוב את זכרונותי על המקום הקדוש הזה, יאבדו אף הם וחבל מאד, כיום אין לי את מי לשאול באיזה ענין של מנהג שהיה במקום הקדוש הזה, כי גם אלה שעדיין בחיים לא שמו לב לפרטים ושכחו, "חבל על דאבדין".

על כן העלתי בקונטרס זה על הכתב, מעט מן המעט מה שראו עיני, לא בשביל לספר סיפורי הסמוריה, אלא למען נלמד ממעשיהם של רבותינו ונלך אף אנו בדרכם.

משה בן לאדוני ר' דוד חבושה.

בית הכנסת "שמש צדקה"

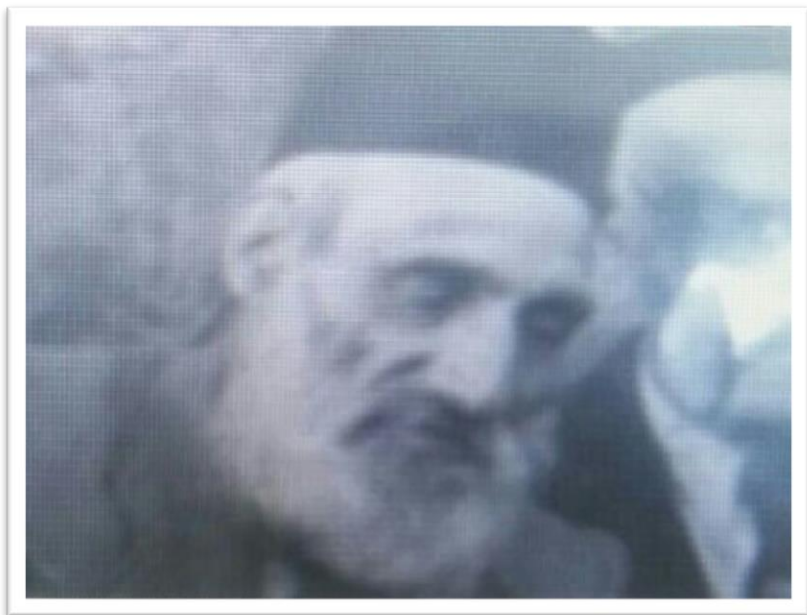
בית הכנסת "שמש צדקה", השוכנת ברחוב חגי 6 בעיר הקודש ירושלים תובכ"א, נבנתה בשנת תרפ"ט, על ידי הרב החסיד ח"ר צדקה חוצין זלה"ה, והוא דור שישי לרב צדקה חוצין הראשון מחבר הספר שו"ת "צדקה ומשפט", שהיה יליד חאלב והוזמן לשמש כרבה הראשי של בגדאד, לאחר שכל הרבנים נספו במגפה נוראה שפקדה את כל העיר בגדאד (לא אליכם).

שם בית הכנסת היה נקרא "חכם צדקה", (ולא "שמש צדקה") מפני שנהגו העם לקרוא את בתי הכנסת על שם המקדיש, וכן ביהכ"נ "שושנים לדוד" היתה נקראת "צלה למעלקה", כי זה היה בקומה שניה ונראית כתלויה, וכן בית הכנסת "משכיל אל דל" נקראת "צלאת חכם חיים", וכן בית הכנסת "בית אהרון" "צלאת הרון", וכן בית כנסת מוסאיוף "שלמה מוסה", ומדרש אליהו נקראת "חגי אליהו", וכן על זה הדרך.

חכם צדקה חוצין

ח"ר צדקה חוצין נולד בח' בשבט שנת תרל"ו בבגדאד, והיה מרביץ תורה ללא הפסקה, והכל עשה שלא על מנת לקבל שכר, ומה גם שהוא לא היה נזקק בהיפך הוא היה עוזר לנזקקים, והיה מראשי הקהילה בעניינים הרוחניים, עסק בתורה יומם ולילה, וכמה לילות בשבוע למדו עד אור הבקר, ושם חניך דור של צדיקים וחסידים, דבר זה נמשך שנים רבות.

תמונת חכם צדקה חוצין זלה"ה

סיפר לי ח"ר ראובן בן ח"ר סלמן חוגי עבודי שבתחילה היה ח"ר שמעון אגסי ראש ישיבה בבית זילכה ואחריו ח"ר צדקה חוצין, וכשהחליט לעלות לארץ ישראל אז אמר לח"ר סלמן קח את המפתחות של בית זילכה ואתה תנהל את המדרש. ובכן כשהגיעו חברת אליינס לבגדאד, ובקשו ללמד את הנוער לימודי חול כמו שפות,

הסטוריה, וכל מיני דברים של תרבות אירופה וכו', ח"ר צדקה עמד בפרץ שלא ילמדו דברי חול, וארגן הפגנות, אך לא עלה בידו, ואלמונים הלשינו עליו לשלטונות, כשהגיעו הממשל לביתו לאסור אותו, כל מעריציו הגיעו לביתו והקיפו את ביתו להצילו מהמשטרה, וכשראו הממשל שהוא כל כך נערץ בקהילה, עזבו אותו לחייו, אך הוא החליט שזה הזמן לעלות לארץ ישראל, ועלה בשנת תרפ"ד. לצערנו הם המשיכו שם להרוס כל חלקה טובה והצליחו במזימתם, והרבה מהעדה הלכו לטמיון ונעשו חופשיים מהדת.

כשהגיע הרב לארץ ישראל הוא קבע את מקום מושבו בירושלים עיר הקודש, והוכתר כראש רבני העדה, והיה נערץ מאד, (הוא התמנה אחד האפוסטרופוסים של עזבון המקובל והגביר ח"ר נסים נחום שעשה רבות בירושלים, והקים ישיבות לפשט וקבלה) ובנה בית הכנסת על חשבונו הפרטי, לשם שמים על מנת שהתפילה תהיה במתינות ובכוונה. (בית הכנסת הוקם בשנת התרפ"ט עם תיבה גבוהה בעלת ששה מדרגות, ריצפת בית הכנסת היתה מאבנים שחור ולבן) והיות שבית כנסת זה הוא פרטי, לכן הוא עשה בו כמה תקנות ורשם אותם על דף ושם אותו במסגרת והניחו בפתח בית הכנסת, חלק מהתקנות הם: שאין קביעות לשום אדם על מקומות הישיבה, אלא כל הקודם זוכה, וכן אין קביעות לעליה לתורה ביארצייט, או קביעות לחזן וכו'.

כה

בבקשה כוי שיכנס במקום הזה יקרא פאר תנאים א"י

א המוקום הזה לא הקדשנו אותו ולא מסרנו אותו לצבור אלא הוא שלנו ונוכל אנחנו ובכ להזליף אותו ולעשות אותו חול אימורי שנרצה
 ב כל הבא ללמוד ולהתפלל במקום הזה ברוך הבא בתנאי שלא יהיה לו חזקה לא במקומות ולא בעליות לסת ולא בשום דבר כסליחות ופיוטים לא עפ המנהל
 ג חזן או מנהל שמש או גבאי בן אפ נשא המשרה עש בזנם או בשכר אין לו שום חזקה אימתי שנרצה אנחנו ובכ להעבירו כומשרתו אין לו ערלינו שום תרעבות
 ד כוי שיהכנס וכו' שיכנס סת במקום הזה חוץ כוג סת א בשם כווא נע והב בשכמי היו והג בשם המי חמוותי צלחה נע לא יהיה לו חזקה לא בזכונים ולא בסדר הסת
 וכו' וכו' אנחנו שהמקום הזה עם הגבול והבגוש כוכספנו והוא וכו' וכו' אשרי נרננה חזק בנגין
 ורק סי רחמה צדקה מוכת אחות אשרי נרננה חזק בנגין
 הצעיר צדקה
 חוצין יצו

בבית כנסת זו התפללו צדיקים וחסידים ויראי שמים, חכם צדקה לא ויתר על תפילה עם הנץ החמה אפילו בזמן מלחמת השחרור שהיו פגזים ברחובות ירושלים, התפילה עם הנץ לא פסקה, זה היה בשבילו הדבר החשוב ביותר: מיד לאחר תפילת ערבית היה הולך לביתו לישון מוקדם על מנת לקום מוקדם ללכת למקוה ולהיות מעשרה ראשונים בבית הכנסת (מר אבי סיפר לי שבחורף היה ח"ר צדקה מצויד עם מעיל חורף ועליו מעיל גשם ומגפיים, ופעם לאחר ערבית בצאתו מבית הכנסת, אחד המתפללים אמר לו יורד גשם חזק תמתין מעט, ענה לו ח"ר צדקה מי אמר לך שלא יהיה יותר חזק, ומיד יצא לדרכו ולא הפריע לו מזג האוויר הקריר והגשום).

כל מי שנכנס למקום הרגיש קדושה עילאית, והיה מורגש שהמקום פרטי ולא שכל מתפלל יעשה מה שבא לו, אלא יש מנהיג, התפילה הייתה מילה במילה ובדקדוק רב, מעולם לא התפללו במרוצה אלא כמונה מרגליות, הזמן היחיד שאני זוכר שהיו ממהרים זה היה בליל שבועות (ובתפילת נעילה ביום הכיפורים) שהיו לומדים עד אור הבוקר וחששו שמא לא יספיקו לסיים את כל הלימוד, ואם היה נשאר זמן לתפילת שחרית בחג השבועות (חלק מהלומדים הלכו לטבול) אז היו שרים פיוטים עד שיגיע זמן התפילה והכל בנחת.

ח"ר צדקה הקפיד שהחזן ידע לבטא מצוין את המילים ללא פשרות, אחרת הוא היה מעביר אותו מתפקידו ללא שום חנופה, (פעם עלה לחזן אחד מצדיקי הדור שהיה דיין, אך לא מצא חן בעיני ח"ר צדקה הביטוי של אותו צדיק, כשסיים את התפילה אמר (בשפה ערבית) "לא יצאנו ידי חובה").

הרב היה ידוע כאיש אמת וישר ולא מתפשר, אם זה הלכה אז הולך איתה עד הסוף, הוא כתב קונטרס בשם "מקיץ נרדמים", ושם יש דרשות שדרש בבית הכנסת בראש השנה בזמן שהצורך היטלר שר"י היה טובח יהודים באירופה. ועוד דברי מוסר, שם הוא מזהיר על איסור אכילת תולעים וכמה שצריך להיזהר שלא לאכול עלים ירוקים וכן כרובית שלא להכניס כלל לבית, ועל איסור חילול שבת, וכן על

איסור תערובת נשים וגברים בכל מיני אירועים ובפרט בחתונות, ולהתרחק מהרשעים ומהחופשים, ועל חינוך הבנים, המוסר שם מפחיד מאד, והוא לא נותן לך להתחמק בכל מיני תירוצים של יצר הרע, הוא מביא מעשיות שהוא מעמיד אותך במקום ללא שום התחמקות: ורואים שהמוסר שם חודר ללב, עם הרבה אמונה וביטחון בהשם יתברך, ופחד מבורא העולם בכל רגע בבחינת "שויתי השם לנגדי תמיד". וכן מזהיר שם על ביטוי האותיות בתפילה, ושהחזן יבטא את המילים כהוגן וכו'.

כשהגיע לארץ וראה שיש הרבה חופשים, אז היה מתריע ולוחם שיזהרו מהם, וכשקמה מדינת ישראל דעתו הייתה שאין זה מצד הקדושה, היות שהיא קמה על ידי חופשיים, שאינם הולכים בדרכי התורה, לכן הזהיר לבל יבחרו בבחירות לכנסת, ואמר שאם בכנסת יהיו 119 חברי כנסת חרדים והאחרון המאה ועשרים יהיה אדם חופשי, אז אסור לבחור בהם, ויש בזה איסור "אל תשת ידך עם רשע". והיה עומד בפרץ לבל ישתתפו בבחירות לכנסת ישראל. וכן כששמע שחברת חשמל עובדת גם בשבת, אז הוא הלך לרב העדה החרדית שהיה אז, הרה"ג הרב זעליג ראובן בנגיז ראש העדה, והתריע לפניו שאסור להשתמש בחשמל בשבת. וכך פסק ח"ר צדקה לכל תלמידיו, לבל ישתמשו בחשמל ביום שבת קודש.

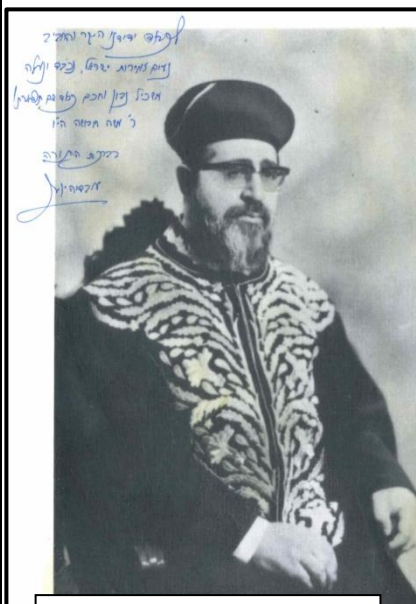
בבית הכנסת זה לא השתמשו ביום שבת באור החשמל, אלא היו מדליקים אור על גז, בשתי מקומות בבית הכנסת, ובחגים היה תוספת של אור בעוד שתי מקומות, כך שבחג היה אור יותר חזק, וזה היה ממש כמו מפזר חום וכך התפללו שם: היו כאלה שעלו לתורה בשבת וחג והיו מתנדבים בלון גז לתאורה, כי זה היה מצרך חשוב בבית כנסת זה. וזכורני שהיו מכוונים שהאור של הגז היה נכבה למחרת בשעת קריאת ספר תורה, כשעלתה כבר השמש והחלה לזרוח. ואיך היה נכבה? היו מחברים חוט בשעון מעורר וקושרים אותו בבורג

השעון, וברגע שהיה פועל הצלצול היה מסתובב החוט על הבורג של השעון וכך היה נכבה האור, צילצול השעון היה נשמע חזק בבית הכנסת, וזה שעון מיוחד שהקפיץ שלו מאריך יותר מזמן השעון הרגיל, אחרת אם תכוין אותו לדוגמה לשעה שבע בבקר הוא יכבה בשבע בערב. וכל ענין השעון וסידור הקפיץ המיוחד בשעון זה להדלקת האור על ידי גז נעשה על ידי ר' אהרון נעימי: {ועל השעון קיד על בית הכנסת היה אחראי עליו ר' דוד נתן איש זקן ונכבד בבית הכנסת שהיה ממלא אותו במפתח ומכוין אותו מידי פעם שיהיה מדויק, הנ"ל היה אחד הידדים הוותיקים של ח"ר יעקב מוצפי עוד בבגדאד, ועשו לו סמנדר מיוחד לכבודו במזרח צמוד להיכל בית הכנסת}.

ח"ר צדקה היה מוהל מפורסם עוד בבגדאד, והמשיך למול בירושלים עיה"ק, והיה מפורסם בתור מוהל מומחה שלא על מנת לקבל שכר, ואלפים רבים נימולו על ידו, (הוא מל את הראשנ"צ הרה"ג ח"ר עובדיה יוסף זצ"ל) ומפני שהיה מחמיר ח"ר צדקה ביין שיהיה מהודר. לכן היה לוקח איתו יין שהוא עשה בידו, ומברך עליו בבריתות, כי אינו סומך על איש בכשרות. ואם היו מזמינים אותו מחוץ

לעיר לברית, היה נוסע אך לא היה מוכן ללון שם מחשש שישב את נשמתו חלילה מחוץ לירושלים עיר הקודש:

אחד מהחזנים שהיו שם בתחילה, היה אביו של רבינו עובדיה יוסף זלה"ה, ושאלתי את ח"ר עובדיה אם אכן אביו היה חזן שם, וענה לי שכן, וגם היה קורא שם בתורה, ואמר לי שהיה עוזר לאביו בסליחות בנערותו במקום הזה, ואמר לי "אני גדלתי במקום הזה": הקשר בין אביו של

חכם עובדיה יוסף זלה"ה

ח"ר עובדיה יוסף לח"ר צדקה היו הדוקים ממש כמו משפחה, ח"ר צדקה היה מגיע לכל השמחות של המשפחה, והוא מל את בנו של ח"ר עובדיה יוסף ח"ר יעקב יוסף ע"ה. ועוד חזנים היו, כמו ר' יחזקאל בצון, וכן חזן בשם סלמן (כיום משפחתו נקראת ארז), והוא היה פותח את בית הכנסת מוקדם מאד, ופעם אמר לו ח"ר צדקה כמה שאני מגיע מוקדם, תמיד אתה מגיע לפני, ואינך נותן לי להיות הראשון אפילו פעם אחת (וידוע כמה שמשבח רשב"י בזוהר את מי שמגיע הראשון לבית הכנסת).

הרב היה זורע בחצר בית הכנסת חיטים ובוררם ועושה מהם מצות לחג הפסח: עוד שמעתי שמרוב חסידותו וקדושתו, כשהיה עומד עמידה היה מסיר את מנעליו.

כששמע שעושים זריקות בצוואר העופות חשש לטרפויות, והפסיק לאכול עופות, והיה אוכל במקומם אווזים. מור אבי אמר לו שיש מוכרי עופות יראי שמים שיש להם עופות ללא זריקות, ואפשר לסמוך עליהם, אך הוא ענה לו, "בעסקים אין יראת שמים ובעבור הכסף האדם מסוגל לשקר". לכן הוא כל חייו התנזר מאכילת בשר מחשש של כשרות.

פעם הוא התייחס בעניין הנסיעה בל"ג לעומר למירון ואמר, שהאדם ישב בביתו וילמד ויעשה סעודה לכבוד רשב"י, זה הדבר הטוב ביותר, (כי התערובת של נשים וגברים היה מאד חמור אצלו).

כשהיה רואה ברצפת הרחוב כרטיסיות של אגד מושלכות, או כל דבר שכתוב בו אותיות בלשון הקודש, אף על פי שלא כתוב בהם דברי תורה, היה מרים ואוסף אותם וגונזם, כי יש באותיות העבריות קדושה.

פטירת חכם צדקה חוצין

ח"ר צדקה חוצין זלה"ה, השיב את נשמתו בא' לחודש אדר שנת תשכ"א, בביתו ברחוב שטראוס 23 והיו ליד מטתו ח"ר יהודה צדקה שהיה אחיין שלו, וח"ר מרדכי אליהו, וחתנו ר' אברהם דייך, ומור אבי, ובנו ר' מאיר גורגי שעשה רבות למען בית הכנסת, (כיום בנו ח"ר מנשה צדקה שליט"א ממשיך את דרכו של הסבא קדישא זלה"ה, והוא מזכה את הרבים בארה"ב, בתורה ויראת שמים הי"ו) זה היה בליל שישי, ומור אבי היה לומד בקביעות בשיעור הזהר בכל ליל שישי אצל המקובל ח"ר סלמן מוצפי זלה"ה, מר אבי הודיע לו שחכם צדקה נפטר, ח"ר סלמן היה תלמידו המובהק בפשט עוד בבגדאד הם למדו חברותא גמרא, והמשיכו גם בארץ.

למחרת יצאה הלויה מביתו, והגיע ללוייה הראשל"צ ח"ר יצחק נסים שהכירו בצעירותם בבגדאד, וכשבא להספידו הותקף בצעקה מאחד הקנאים, שאינו יכול להספידו היות והמנוח היה נגד מדינת ישראל, ונמנע מלדבר וחזר למכוניתו ועזב את המקום, (וכן היה בלווייה של ח"ר יעקב מוצפי, שאחד הגאונים שהיה צריך להספיד, גם כן הותקף על ידי אותו האיש, ומהבהלה נעשה חולה עד יומו האחרון) ולוהו ברגל לבית העלמין, ותהי מנוחתו כבוד בבית העלמין סנהדריה.

בנו של ח"ר צדקה ר' מאיר גורגי ע"ה היה איש חסד ורב פעלים, הוא היה מחזיק את בית הכנסת בצורה נפלאה, היה מגיע יום יום לשיעורי תורה שהיה מוסר ח"ר יעקב מוצפי, והיה מקשה ומתרגם, ודואג לכל העניינים במקום הקדוש הזה.

בכל שנה היה עושה אזכרה לאביו, עם סעודה גדולה שכל המאכלים ממעשי ידיו. והיו מביאים שני תלמידים משיבת "פורת יוסף" שהיו נבחרים על ידי החכמים שהגיעו לאזכרה והם - חכם יהודה צדקה שהיה ראש ישיבת פורת יוסף, והגאון הדיין ח"ר סלמן חוגי עבודי וח"ר מרדכי אליהו. וכן היה מגיע לאזכרה תלמידו של ח"ר צדקה,

החסיד ח"ר יחזקאל עזרא דורי (אבו מעתוק) וכן הישיש ח"ר יהושע שהרבני ע"ה (אלו הדמויות שזכינו לראותם) ועושים סיום מסכת, ואחר כך סעודת מצוה, והנ"ל היה עושה אזכרה גם לאימו (אשתו של ח"ר צדקה, נועם בת צלחה ע"ה).

כל האוכל שנשאר מאזכרות אלה היה עובר למחרתו לתלמוד תורה "קרית ספר", ששם למדתי מגיל ארבע, (ושם הייתי נהנה מארוחת צהרים, מהאוכל הטעים והחמוצים שהכל ממעשי ידיו של הגבאי המסור הנ"ל), ח"ר יעקב מוצפי היה אז ראש הישיבה בתלמוד תורה זה, היינו נבחרים אצלו, והיה נותן לנו כסף מכספו לעידוד.

אני נזכר כשהייתי בגיל 10 בערך ר' מאיר גורג'י שתל ענף של עץ ערבה בחצר בית הכנסת, וציוה אותי שבכל יום שאגיע לשיעור של ח"ר יעקב שאשקה את העץ בקערת מים וכן עשיתי, יום יום, והבטיח לי שכשאגדל הוא יתן לי ארבעת המינים במתנה.

לאחר כמה שנים מפטירתו של ח"ר צדקה, בנו לקח יוזמה ובנה בחצר בית הכנסת, עוד בית כנסת קטנה, בכדי שיתחילו לקיים שם מניין שני, ויהיה עוד מקום לתורה ולתפילה.

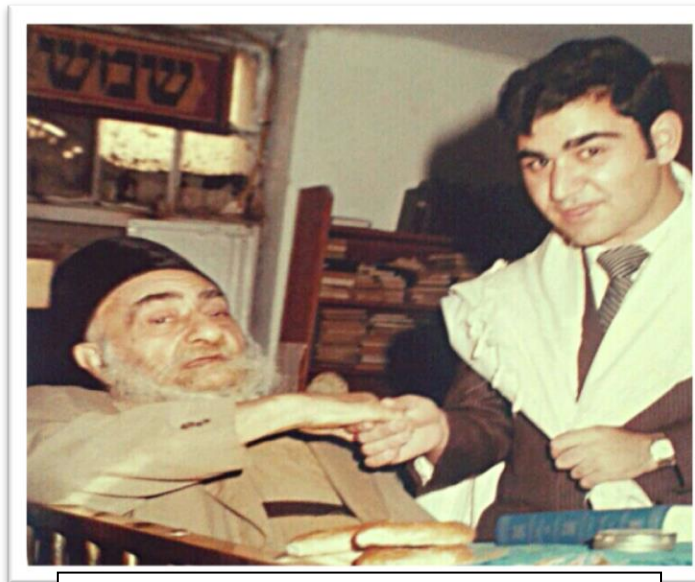
חשוב לציין שח"ר יעקב היה קורא ספר תורה בשני המניינים, וכן בשמחת תורה היה קורא בשני המניינים וגם אמר את כל הפיוטים שנוהגים לומר בכל עליה ועליה בשני המניינים, ומי שבירך לכל זוכה, זה לא פשוט בכלל. ופעמים שהתפללו שם את כל התפילה מכיון שהאריכו במנין ראשון בבית הכנסת המקורית.

עוד הנ"ל בנה מדרגות לעזרת נשים, כי היה שם מדרגות לוליניות ישנות עשויות מברזל (לא היה בכלל נח לעלות בהם) וכן התקין חלונות חדשות בכל הבית הכנסת וכו'.

סיפר לי מור אבי הי"ו, שזכה לשמש את ח"ר צדקה חוצין, והיה מלווה אותו כל לילה לאחר תפילת ערבית לביתו, ופעמים שהיה עושה

לו קידוש בליל שבת, והיה נותן לו לאכול עוגה, בכדי לצאת ידי חובת קידוש במקום סעודה, והיה מתייעץ איתו בכל דבר זיע"א.

חכם יעקב מוצפי

תמונתו האחרונה של חכם יעקב מוצפי זלה"ה

לאחר העליה הגדולה לארץ ישראל הגיע תלמידו של ח"ר צדקה, רבינו ח"ר יעקב מוצפי זלה"ה, שהיה חזן בבית זילכה, ועסק שם בתורה יומם ולילה, והיה מלמד

צעירים, (מתלמידיו המובהקים, ח"ר יעקב חי, ח"ר מאיר חורש דודו של מור אבי, וח"ר צאלח יוספאן), ואחר הצהריים מסר שיעור לבעלי בתים, סיפר לי בנו ר' משה שאביו היה ישן כל השבוע בבית זילכה וכן ח"ר סלמן חוגי, והיו ישנים בביתם רק בליל שבת, והיה מגיע מידי פעם באמצע השבוע לבית בכדי להביא מהשוק מצרכים לבית, ובאשמורת הבוקר היה הולך לבית השחיטה, (בחודש אלול היה נכנס לבית הכנסת לשמוע את נו"י "יהודה אבו סליחות" שהיה בעל קול ערב, (יהודה אבו סליחות היה מורה בבית הספר לעיוורים, והיה מלמד פיוטים ומקאמים. בימי הסליחות היו מגיעים מאות אנשים ונשים לבית הכנסת לשמוע את קולו הערב), היה שומע ממנו כמה קטעים ורץ מיד לבית השחיטה (מסלך). היות ובית הכנסת היה בשכונת "אבו סיפן" הקרובה לבית השחיטה).

כששמע ח"ר צדקה, על בואו של ח"ר יעקב מוצפי ארצה, אז מיד הביאו ח"ר צדקה לירושלים שיהיה חזן בבית כנסת "שמש צדקה", ומהתרגשות ושמחה קנה ח"ר צדקה טלית ובירך שהחינו וכיון על בואו של ח"ר יעקב לארץ ישראל (הוא כבר הבין שח"ר יעקב הוא הדמות שתמשיך את דרכו בבית הכנסת).

בחצר בית הכנסת בנו לו צריף קטן, ושם גר עם משפחתו ועם מר אביו בדוחק, עד שראו אנשי בית הכנסת שמהצפיפות, ח"ר יעקב היה ישן בעזרת נשים, כי אין מקום בצריף, אז לקחו יוזמה כמה מיחידי בית הכנסת, ודאגו לרכוש לו דירה ברחוב צפניה. וכשנפטר ח"ר צדקה הוא אכן המשיך את דרכו של ח"ר צדקה. הוא החכם והוא החזן ואחראי על המקום הקדוש הזה בכל העניינים הרוחניים והגשמיים, וכשהזקין ח"ר יעקב מוצפי, הוא בחר בתלמידו הוותיק שיהיה חזן בבית הכנסת, הדיין המצויין, מנקיי הדעת בירושלים, מראשי ישיבת "פורת יוסף", ח"ר יעקב טופיק שליט"א, (שכיום הוא רבה של העיר ביתר, ומנעורו למד ולימד ובחן את התלמידים בישיבת "פורת יוסף" גאולה. הוא אחד הגדולים בדורנו, המשיב לשאלות בהלכה ובמחשבה ומדע, והוא משארית הפליטה של דור דעה הייז), להיות חזן בבית הכנסת, בשבתות וחגים, ורק לעיתים היה ח"ר יעקב מחזן כמו וידוי הגדול או תפילת נעילה, או לפעמים בימי החול, אך המשיך ללמד שיעורים כרגיל והוא נשאר החכם והפוסק בכל עניני הפרט והכלל.

כשהגיע מבגדאד הוא שינה את לבושו לפי מנהג המקום מחלוק לג'קט ומכנסים, אך רבו לא הסכים בטענה שהלבוש המודרני הוא לבוש של גויים ואין לשנות ממנהגינו, ונשאר עם הלבוש המסורתי, חלוק.

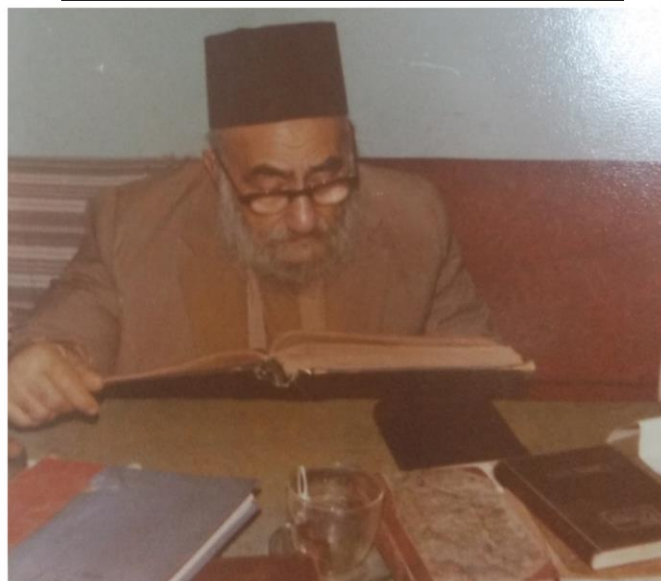
הרב העמיד תלמידים הרבה, והיה אחד המנהיגים של הקהילה, והיה מתלמידיו של ח"ר צדקה, הוא היה חזן מקצועי, ידע מתי להרים את

הקול, ומתי להנמיך, למשל לפני שצריכים לומר הקהל קדיש היה מרים את קולו ומאט. ומתפלל מילה במילה ובכוונה, ובימי שני וחמישי העיד החזן שהיה מחזן בבוקר לאחר שהזקין ח"ר יעקב, (ר' דוד כדורי), שהיה בוכה כשאומר אנשי אמונה וכו'.

היה נוהג לומר את הפסוק "נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה", ואמר שיש אנשים שצועקים על החזן ואומרים לו "בלבלת את המקאם" אך אינם מעירים לו על הכוונה או על הדקדוק בתפילה, והיה אומר ב"ה שאין לי קול יפה, כנראה אחרת הייתי מתגאה.

שמעתי על בקיאותו בכל חלקי השולחן ערוך, שפעם הגיע אחד הדיינים הגדולים בירושלים בצהריים במפתיע לביתו של ח"ר יעקב וביקש להבחין בדיני איסור והיתר, כל השאלות היו בחיקו של ח"ר יעקב מוכנים, ומאד התפעל הדיין איך שהחכם שולף שאלות ללא ספר, ואמר הדיין בהתפעלות אני יודע לענות לחכם הזה, אך אינני יודע לשאול שאלות בבקאות כזו, כל כך מסודרים השאלות בעל פה, והכל לפי הסדר.

ח"ר יעקב מוצפי צולל בעומקה של הלכה

כל מה
ששאלו אותו
בכל דבר
ובכל מקום,
ידע לענות
במקום, ולא
אמר אני צריך
לעיין מחר
אתן לך
תשובה,
ופעמים שהיו

מקשים קושיא רצינית מאוד שיש לפלפל בה הרבה, מייד היה מחייך ואומר את התשובה וקולע אל השערה, ופעמים שהיה אומר בבדיחותא "מה אתה בוחן אותי?". וכשהיה עונה את התשובה היה עונה בענווה, פעם שאלה מהנביאים או מהכתובים או מהירושלמי או מארבעה חלקי שולחן ערוך, "כל רז לא אניס ליה".

ח"ר יעקב היה דורש בכל שבת בשעה 12 בצהריים בבית הכנסת "שושנים לדוד", (והיה נשאר לתפילת מנחה רק בכדי לקרוא בתורה, כי מעולם לא היה מתפלל מנחה גדולה ואפילו בשבת, וכן לא התפלל ערבית, אלא אחר צאת הכוכבים) וכשהזקין אמר בלב נשבר בדרשתו האחרונה, אני זקנתי ואינני יכול עוד לדרוש (בשושנים לדוד) לכן יהיה במקומי ח"ר מצליח עובדיה (ואחריו המשיך בדרשת השבתות ח"ר יוסף חבה) שהיה יושב אתו בבית דין של העדה החרדית הספרדית בראשותו של מנהל תלמוד תורה קרית ספר ר' אהרון בצלאל (שהיה קנאי גדול). בית הדין החל בבית הכנסת "שמש צדקה" אחר הצהריים, עם הדיינים ח"ר יעקב, וח"ר סוסו הכהן (תוניסאי) והאדמו"ר מסטראפקוב, ואחרי כן עבר הבית דין מאחורי תלמוד תורה קרית ספר. (עודני הולך לבית הדפוס להוציא קונטרס זה, ובאה שמועה על האי שופרא, אחד התלמידי חכמים המובהקים, הסופר המצויין ח"ר מצליח עובדיה שהלך לעולמו באופן פתאומי בהיותו כבן שבעים, חבל על דאבדין זצ"ל).

נראים בתמונה (משמאל לימין) חכם מצליח עובדיה, חכם יעקב מוצפי, חכם יהודה צדקה, חכם שבתאי אטון, הרב משה הלברשטאם, חכם שאול וחכם יוסף שהרבאני, חכם יצחק כדורי, חכם שמואל דרוי, חכם שלום הראיה, חכם עשון לוי, חכם בן ציון אבא שאול ע"ה.

בתחילתו היה ח"ר יעקב מגיד שיעור בגמרא בקרית ספר, ואחרי כן נהיה ראש הישיבה והיה בוחן את התלמידים, ולשם היו מגיעים הרבה שאלות בהלכה, והיה פוסק לכל שואל ודורש, (פעם הוא נתבקש מאיזה קהילה חשובה בירושלים להיות להם לאב בית דין ופוסק, עם משכורת שמנה וגדולה וכבוד רב וכו', אך הוא סירב בטענה שכתוב "בור ששתית ממנו מים אל תשליך בו אבן", דהיינו הכרת הטוב, מפני שכשעלה ארצה היו אנשי "קרית ספר" הראשונים שפנו אליו, והמשיך כך עד יומו האחרון לשמש כאב בית דין לעדה החרדית הספרדית, בצניעות גדולה).

ח"ר יעקב היה מכריז בזמן הבחירות בבית הכנסת "שמש צדקה" לפני מוסף של שבת, שאסור להשתתף בבחירות ואפילו לא להצביע לדתיים, כמו ג', כי מי שיושב עם הרשעים בכנסת, אף על פי שהוא חרדי, הוא כמותם.

כמה היה עניו, זכורני שפעמים רבות בזקנותו לא היה מניין בשחרית בנץ החמה והוא היה יוצא עם מעיל גשם ומגפיים, ומבקש מהעוברי אורח שישלימו מנין, והיות ונבנה בית הכנסת לשם שמים אז תמיד ברגע האחרון הייתה סייעתא דשמיא והיה מנין והתפללו עם הנץ החמה, כמו שרצה בעל בית הכנסת.

כשנבנה בית הכנסת בשנים הראשונות, ח"ר צדקה הוא היה מוסר שיעורי תורה לקהל הרחב, וכל היום ישב בבית הכנסת ועסק בתורה, ושם לימד בשיעורי ערב בקביעות את תלמידיו (בבגדאד מי שהלך ללמוד בשיעורי ערב היה אומר, אני הולך לקביעות) ומהם היו- ר' יעקב עובדיה אביו של ח"ר עובדיה יוסף זצ"ל, (יש לו כינוי יעקב גלה, על שם שהיה שר בשמחת תורה את השיר גלה גלה יו הודי, הוא היה משמח חתנים והיה הולך לכל מיני שמחות ומשמח את הקהל, ואומרים שבזכות זה זכה לבן שהאיר את העולם בתורה) וכן ר' אליהו שאול אביו של הרה"ג ח"ר בן ציון אבא שאול ע"ה, ועוד הרבה צדיקים ובעלי מלאכה שהיו באותה תקופה, שהיו מחמירים ומדקדקים במצוות, וכשהזקין ח"ר צדקה מסר את השרביט לח"ר יעקב מוצפי.

ח"ר יעקב מוצפי היה בבגדאד גם שוחט מומחה ומכיר טוב את מלאכת השחיטה, וכשעלה לארץ היה מחמיר ולא אוכל בשר כלל אלא שוחט לעצמו עופות, וכאשר התבגר היה שוחט לו את העופות, ר' יהושע עמרם שהיה רבה של יהדות אפגניסטאן, והייתי רואה איך שח"ר יעקב בודק לו את הסכין לפני השחיטה ולאחר השחיטה, השוחט הזה היה איש צדיק ועניו ושתקן, (היה יושב כל יום עם קבוצה של חמישה עשר זקנים, צמוד לחדר של ח"ר יעקב בתלמוד תורה קרית ספר, והיה לומד איתם, כולם היו ישישים), ומידי פעם היו מגיעים מהאזור ומבקשים שישחט להם, אז היה מראה לח"ר יעקב את הסכין שיבדוק לפני השחיטה בענוה גדולה.

תקצר היריעה מלהכיל אם אכתוב את כל העובדות שראינו על ח"ר יעקב מוצפי, צריך ממש לכתוב ספר עב כרס, אם זה על חכמתו בתורה, ואם זה על הידע בש"ס ובפוסקים ובכל חלקי השו"ע, ובשולחן ערוך החמישי, היה יודע היטיב היטיב לשים שלום בין איש לרעהו, ואם זה על עבודת השם שלו איך שהיה מתחסד עם קונו, ואם זה בהתמדת התורה ושיקידה, והידור בקיום המצוות, ועל השכינה שהיתה על פניו, וכמה שהיה מצניע את עצמו ובורח מכל כבוד ומתענוגי העולם הזה, ואיך שהיה מורה דרך לכל מנהלי תלמודי התורה והישיבות הקדושות, כל מי שהיה פותח ת"ת או ישיבה מיד היה מגיע לרבינו להתייעץ "את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון", (בבחינת שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך").

כל בעיה שהיתה לתלמידיו הן הגדולים והן הקטנים, היו פורסים לפניו וידע איך להרגיע ולתת עיצה לכל אדם, אם הוא בעל בית ואם הוא ראש ישיבה או דיין.

הוא היה ידוע כדיין המומחה בפשרה, פעמים רבות שהיו ויכוחים ומלחמות שנמשכים שנים רבות על ממון, תמיד ידע לעשות פשרה שיהיו שני הצדדים מרוצים, וזה לא רק בארץ גם כשהיה בבגדאד כשהיו וויכוחים בכל מיני עניינים, מי ישפוט?, היו מגיעים אך ורק לח"ר יעקב שיפסוק את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון ותמיד הייתה לו סיעתא דשמיא.

פעמים רבות כשהיו בבית הדין תובע ונתבע, אחד מהם היה צועק וצווח שהדין שפסק ח"ר יעקב אינו נכון, והיה פוער את פיו עליו ומבייש ומכלים אותו בתוך בית הדין, וכשהיו צועקים עליו השומעים שיתבייש ויחזור בו כי הכלים את הפוסק הגדול, הרב היה משתיק אותם ואומר "אני מוחל לו מחילה גמורה", ואני בכל לילה אומר על מיטתי "הריני מוחל וסולח", ועוד היה אומר "הוא לא צועק עלי הוא

לא מתכוין אלי", ובכך היה משתיק את כולם, וכלל לא היה ירא ולא נרתע מאיש.

ח"ר יעקב היה משכין שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, והייתי נוכח כמה פעמים שהיו דברים דחופים בהשכנת שלום וח"ר יעקב היה יוצא באמצע השיעור לחדר הקטן של בית הכנסת ע"מ לתת עיצה דחופה, כשהיו מגיעים למבוי סתום, בכמה עניינים, וזכורני שפעם היה עניין להשכין שלום בין אשה ובעלה והחכם ישב איתם עד 1 בלילה, וכל זה לאחר יום עמוס בשיעורים וישיבה בבית הדין, כל זה עשה לעשות נחת רוח ליוצרנו.

זכורני שהיה מגיע אליו יהודי צדיק וטוען שאשתו מקללת אותו ומאוד היה מפחד ולוקח אל ליבו, בפעם הראשונה שהגיע לח"ר יעקב וסיפר לו על כך מיד ענה לו, כתוב "קללת חנם לא תבוא" ומיד נרגע אותו האיש הצדיק.

עם כל ענוותנותו הוא לא החניף לאיש, בבגדאד היו נוהגים להתפלל מנחה וערבית בסוף היום כל התלמידים, והיו ממתינים לרבנים שיגיעו כי פעמים היו מתעכבים, והנה הקדים אחד התלמידים ת"ח כבן 17 שמו א.ח. ולא המתין לחכמים (ועלה לקומה שניה היכן שהיו רגילים להתפלל), כשסיימו את התפילה בא אחד החכמים ממשפחתו של ח"ר יעקב וסחב את השרוול של התלמיד ושפך עליו את כעסו וביזה אותו לפני כולם, מרוב צער החל התלמיד לבכות, דבר זה הגיע לח"ר יעקב מוצפי, מיד אמר לרב שביזה את הת"ח "מה אתה שופך את דמו בפני כולם עליך לבקש ממנו סליחה ולהתנצל בפניו", אע"פ שהיה קשה לחכם לבקש מחילה מת"ח שצעיר ממנו בהרבה בכל זאת שמע לעצתו של ח"ר יעקב וביקש סליחה והתנצל, אתה הוראת לדעת כמה ח"ר יעקב היה רגיש לצערם של ת"ח, ולא החניף לאיש.

בניו סיפרו בשבעה של אביהם, שלא רק שמעולם לא הרים עליהם יד (דבר שהיה נהוג ונדרש באותה תקופה), אלא שמעולם אפילו לא הרים את קולו עליהם, אלא הכל באהבה ובעדינות, (שלשה בנים היו לו, "יוסף חיים" ע"ש רבינו יוסף חיים, "משה" ע"ש סבו שהיה ממריץ אותו שיעסוק בתורה והיה מוליך אותו בשבת לשמוע את דרשתו של רשכב"ה רבינו יוסף חיים זלה"ה, "שמעון" ע"ש רבו ח"ר שמעון אגסי זלה"ה).

אם אספר על ישרותו ושתיקתו יכלה הזמן והמה לא יכלו, פעם ח"ר יעקב הלך לבקר בבית החולים את אחד מתלמידיו, וכשסיים את הביקור, נתבקש לבקר עוד חולה השוהה באותה קומה, ח"ר יעקב לא סירב והלך לבקר גם את הנ"ל שהיה מעריץ שלו, מאוד התרגש החולה כשראה את ח"ר יעקב, אך ח"ר יעקב שהיה ישר ואמיתי, לא רצה לעבור על דברי השו"ע ולהיות חלילה גונב דעת הבריות, ואמר לו בפירוש "אני לא באתי במיוחד לבקר אותך", אלא הגעתי לבית החולים עבור אחד מתלמידי וביקשו שאבקר גם אותך.

בת"ת שלמדתי היה בוחן אותנו מידי פעם ח"ר יעקב והיה מרוצה ממני, וכשעברתי ללמוד במקום אחר, ח"ר יעקב התעניין איך אני לומד ושאל את המורה שלי עלי, אך אני לא ידעתי מכך רק לאחר שנים כשפגש אותי המורה שלי ר' שלמה שהרבני, אמר לי "הידעת שח"ר יעקב מוצפי היה מתעניין איך אתה בלימודים"?

תמיד כשפגשתי את ח"ר יעקב בדרך היה מקדים לי שלום, אע"פ שהייתי נער פשוט, ועקבתי אחריו שלא פסיק גירסה מפומיה, בכל פעם אם זה בדרך ואם זה בשוק ואם זה בבדיקת אתרוגים, תמיד היה גורס משניות ומילי דאבות, כמדומה לי שהיה קורא בכל יום את כל פרקי אבות, והיה מקיים את הכתוב בו.

לח"ר יעקב היה גמ"ח לנזקקים שהוא היה מנהל אותו והיה תומך בת"ח ותמיד היה אומר את דברי המדרש, "אם רצית לעשות צדקה - עשה עם עמלי תורה".

תמיד היו לו פסוקים מיוחדים שהיה רגיל לומר, כמו "תועבת ה' כל גבה לב". וכן פסוק "צדיק באמונתו יחיה". והיה מדבר הרבה על אמונה שמהפכת מידת הדין לרחמים.

בעלותו ארצה כשהיה גר בצריף בחצר בית הכנסת, ח"ר יעקב הוזמן לרבנות בכדי להציע לו תפקיד, ראו אותו חביריו ואמרו לו- יש לנו בקשה לכבודו, שכבודו יעזוב את הכובע והמלבוש של החלוק וילבש מעיל ארוך שחור ומגבעת כדרך לבוש רבני המקום, ובקרוב יקבל דירה בת 5 חדרים ותפקיד מכובד ברבנות ומשכורת שמנה ותהיה עימנו, ענה להם ח"ר יעקב "תיזכו למצוות", והלך לדרכו ובכך דחה את הצעתם, המשיכו לשלוח עוד משלחת להציע לו שיהיה רב עיר עם בית כנסת גדול ומפואר וללמד בישיבות, ולא הועיל מאומה, עמד איתן ולא התפתה ונשאר כל ימיו בבית הכנסת "שמש צדקה", והרביץ תורה לזקנים ונערים כאחד, ואמר פה אשב לא אצא מירושלים עיה"ק.

פעם עשה ח"ר יעקב מוצפי סיום מסכת והזמין את חבירו הטוב ביותר הדיין המצויין ח"ר סלמן חוגי עבודי ע"ה. היה שם קנאי אחד שאמר לח"ר יעקב מדוע הזמנת את ח"ר סלמן הרי הוא נמצא ברבנות עם הציונים וכו'. ענה לו ח"ר יעקב, "האם אפשר להפריד בין איש לאשתו"? עד כדי כך היו רעים וחברים מנוער ע"ה.

בסוף ימיו של ח"ר יעקב הוא היה מגיע לבית הכנסת עם כסא גלגלים, כי ההליכה הייתה קשה עליו, ור' משה סעידיאן היה מביאו מביתו לבית הכנסת, והוא אחד מתלמידיו, שהיה מגיע כל יום לבית הכנסת.

לחופש או נופש או לנסיעות לעולם לא יצא ח"ר יעקב לבד מנסיעה פעם בשנה לרשב"י ולעוד כמה צדיקים הטמונים בגליל, היו שוהים לילה אחד במירון, ועוסקים שם בתורת רשב"י זיע"א.

ח"ר יהודה מעלם ע"ה

ח"ר יעקב נולד בשנת תר"ס ונפטר לבית עולמו ביום יג' לחודש סיון תשמ"ג: לאחר פטירתו המשיך את השיעורים בבית הכנסת ח"ר יהודה מעלם ע"ה שהיה מגיד שיעור בישיבת "פורת יוסף" ולימד שם עד יומו האחרון, והעמיד תלמידים הרבה, זכיתי ללמוד בכיתתו, היה איש סבלן ועניו מאד.

{ וכן עוד הרבה יש לי לספר אודות ח"ר יעקב, "עוד חזון למועד". }

השיעורים בימות החול

בכל לילה היו שני שיעורים עם ח"ר יעקב מוצפי, ובמוצ"ש שיעור אחד, לפני מנחה היו לומדים קבוצה קטנה זהר על הסדר, בלי ח"ר יעקב, ובקטנותי בערך בגיל שש אני זוכר שהיו לומדים לפני מנחה בחול המועד עם ח"ר יעקב הלכות חול המועד.

אכתוב את שמות הלומדים בשיעורים הנ"ל, (חלק היו בשיעור

הראשון וחלק בשני, ויש מהם שנשארו לשני השיעורים):

ר' נסים מנשה משיח, (איש עניו ושתקן והוא מוותיקי בית הכנסת), ובנו ר' יצחק,
 (שלמד בנערותו חברותא עם ח"ר צדקה חוצין, והיה תקופה חזן בשמש צדקה, והיה בקי
 במנהגים של ח"ר צדקה ע"ה), בן ציון מרג'וק (היה פחה, והוא שעשה בבית כנסת זה
 את התיבה מנחושת וכן שני עמודים מצופים בנחושת, ובאמצע השיעור היה ממלא לח"ר
 יעקב את הקופסה של הטבק, שניהם היו מריחים טבק, ותמיד היה לוקח מהקופסה שלו טבק,
 ומניחו בקופסה של החכם), מולא אהרון כהן (היה מתעסק באתרוגים ולולבים), ר'
 יצחק טופיק (היה מוכר בדים במאה שערים), אברהם לורש המסגר (בכניסה
 למאה שערים), בנימין שמעוני (היה נגר במקצועו והיה מכין לח"ר יעקב את הסוכה,
 והיה אוטם אותה טוב בכדי שיוכל ח"ר יעקב לישון בסוכה (כי החכם סבל מאד מקור)), ר'
 אהרון נעימי ואחיו ר' משה (שהיתה לו חנות מככסה בגאולה), ר' אליהו אבא
 שאול (היה סנדלר) אביו של ח"ר בן ציון אבא שאול, וחתנו יוסף זאדה,
 רבי סעידיאן, ח"ר אברהם ברזני המקובל, ר' צאלח עמבר, ר' ישר כהן
 (מוכר כלים בשכונת הבוכרים), ר' יעקב עבודי (שהיה מגיע כל יום מקטמונים) ואחיו
 עזרא (הנגר), ר' אפרים רביע, אבא חי עליוף (מנהל בדואר), ר' שמעון
 טהרני (נגר), ר' דוד צבי (חמי), דוד אביי, ר' ברוך רז (הסנדלר שעבד בחנות
 של ר' אברהם שבתאי חתן של ח' מנחם מנשה), מור אבי ר' דוד חבושה, פוטו לוי,
 אפרים יונה, הגבאי ר' מאיר גורג'י, השמש יחזקאל (הפרסי), מורי יחיא
 עמר, האחים עזרא (החייט) ויחזקאל ברהום (הנגר), רחמים נמני ובנו
 בנימין, עזריה מעלם (מקרית יובל), ר' משה נקר (ששרת את ח"ר יעקב כל ימיו,
 וכן את קהל המתפללים שלא על מנת לקבל פרס), אביו של יחזקאל אסחייק מבני
 ברק (יחזקאל היה גבאי של הרב שך שנים רבות), יעיש שמואל פרחי (התימני),
 יחזקאל ירוחם, נחום הצבעי, (היה שר בכל ערב ראש חודש לאחר השיעור הראשון

את הפיוט "שער הרחמים" בניגון שכנראה מעדת הכורדים, ר' נחום היה חזן בבית הכנסת של הארבלים בבית ישראל, ובעל קול נעים), ר' שלמה אביו של ר' אהרון ירחי, אליהו כהן (מזכיר בישיבת אהל מועד), דוד נוריאלי (שנסע ומשכנו כעת בחו"ל), ח"ר ששון לוי (בשיעור השני היה מגיע), ר' עזרא יפה (מוכר ספרים בשוק מחנה יהודה), ר' אברהם כהן (שגר ברחוב יוסף קארו, היה שתקן ועניו), יצחק אלישיוף

ח"ר ששון לוי ע"ה

(מנהל מוסד תפארת שלמה), ר' מאיר עזרא (שבילדותי חינכני והרבה סייעני ברוחניות ובגשמיות הי"ו), ר' דוד כדורי (שעוסק בבתיים לתפילין), מולא אגאג'אן כהן (ראש העדה האפגאנית), מאיר יזדי (צבעי, נפטר בקיצור ימים ושנים), ר' חיים כהן (גיס) ע"ה.

ח"ר יעקב מוצפי מרביץ תורה בבית כנסת "שמע צדקה" שנת תשי"ח

בשיעורים היו לומדים שולחן ערוך עם משנה ברורה, וכל אחד לפי הסדר קורא סעיף והרב מסביר וחוזר שוב לקרוא את הסעיף. וכן למדו עין יעקב. ותנ"ך עם רש"י. וגמרא.

בצד הצפוני של בית הכנסת היו האחים דויטש לומדים לבד, הם היו מגיעים עוד לפני מנחה ולמדו שם גמרא. וכן ר' חיים עבדי למד לידם (הוא היה חזק בדקדוק. והיה איש צדיק ומכניס אורחים לביתו, היה מגיע יום יום אחרי הצהריים), מולא יששכר סימן טוב (היה יושב לבד ולומד מדרשים שקט וצנוע).

אחד מתלמידיו שהיה מגיע לשיעור נעים זמירות ר' עזריה מועלם

תמונת ח"ר יעקב עם תלמידו ר' עזריה מועלם הי"ו

הי"ו, הוא היה גר קרוב לבית הכנסת, אך הבית היה עם רטיבות נוראה שהזיקה מאד לרעייתו, חברת "עמידר" התחשבו במצב והציעו להם דירה בשכונת קרית יובל שבה החלו לבנות דירות, אך

דא עקא זו שכונה רחוקה מהעיר. ר' עזריה הלך לשאול את ח"ר יעקב מוצפי, האלף לגור בקרית יובל? ענה לו, בני לך ותצליח בעזרת השם. ועבר לדירה הנ"ל, לאחר שבוע ימים ראה ששכניו מחללים שבת, זה יוצא עם סגריה, וזה שומע רדיו בקולי קולות, מאד חרה לר' עזריה והצטער שעזב את ביתו הישן שהיה קרוב לבית הכנסת, ובא לחכם ואמר אני מאד סובל בדירתי החדשה ויש לי שכנים מחללים שבת ורבתי אתם כבר בשבת הראשונה, וכמעט היכיתי אותם ואיני יודע מה

לעשות? ענה לו ח"ר יעקב, אל תרים יד חלילה, אלא תשיר להם ותאמר להם דבר תורה וכך יתקרבו לדת, וכן היה לא עבר זמן ובאו אל ר' עזריה ובקשו סליחה, וביקשו שיקנה להם תפילין ומזוזות מהודרים.

השיעור בשבת

ביום שבת אחרי הצהרים היה שיעור בספר בין איש חי. ובכל שבת למדו שנה ראשונה ושניה, כל התלמידים שגרו בקרבת בית הכנסת הגיעו לשיעור, והיו עוד כמה אנשים שהיו מגיעים אך ורק בשבת לשיעור הזה, כמו ח' חי ברזני שהיה גר במאה שערים צדיק נסתר, (אני זוכר שאביו היה בא לבית הכנסת בראש השנה ויום כיפור לתפילה והיה יושב בחוץ ליד החלון) ועוד כמה זקנים שאיני יודע את שמותם, זה היה שיעור שקט ורגוע יחסית לימי החול - המקום לא היה מואר, ובפרט בימי החורף זה היה מורגש, השיעור היה מוארך עד זמן מנחה, שהיו מסיימים אותה כחצי שעה לפני השקיעה, ופעמים עשרים דקות לפני השקיעה, (איני יודע איך ח"ר יעקב היה מצליח לקרוא בספר תורה במנחה ולראות את האותיות, הרי לא היתה תאורה ובפרט בחורף) זה היה זמן מיוחד ומין תענוג רוחני ממש רעווא דרעוין.

השיעורים היו בשפה העברית עם הרבה משפטים בערבית. ולפעמים היה שואל תלמיד עירקי שאלה אז כל התשובה הייתה בערבית, והרבה מהלומדים שהיו מעדות שונות למדו את השפה, וגם העברית של ח"ר יעקב לא הייתה עברית של היום אלא מאד תנכית, והרבה לשונות של התלמוד, (היו שני מוכי גורל שהיו יושנים על ספסלים מאחורי בית הכנסת, בחצר, ללא שום תנאים, ואלה שמותם, מ.ש. וש.א., ידע ספר והיה מידי פעם קורא בתורה "את כל הפרשה" ללא הכנה, והשכנים הרחמנים, היו מביאים להם שיעור חמין בשבת, פעמים שהילדים היו מרגיזים אותם, עד שיוצא אחד המתפללים, ומבקש מהילדים לעזוב אותם לנפשם ולא להציק להם. וכן הייתה אשה ממוצא עירקי שמעוררת בנפשה, שגרה צמוד לבית הכנסת, והיו הילדים זורקים עליה כל מיני חפצים, אז היא הייתה נכנסת באמצע השיעורים לבית הכנסת, ומשליכה את החפצים שזרקו עליה הילדים לתוך בית הכנסת ואומרת בערבית, מי מוכן לצאת מבית הכנסת ולומר לילדים שיפסיקו להתעלל בי, והגבאי הרחמן ר' מאיר גורג'י היה יוצא לחוץ ומפזר את הילדים לבל יציקו למסכנה).

מתפללי בית הכנסת

מהמתפללים שם היה המקובל ח"ר יצחק כדורי זצ"ל שהיה מגיע בחגים ובמועדים, והיה יושב שם כאחד העם בענווה, לא מרים את עיניו מהסידור, וביציאתו היה לוחץ את ידו של ח"ר יעקב ומחייך כהרגלו. ובימי חול היה מתפלל שם אחיינו של בעל בית הכנסת, ח"ר יהודה צדקה בכל בוקר, ולפעמים גם ערבית היה מתפלל שם, ובשבת הוא היה מתפלל בבית הכנסת שבנה אביו ח"ר שאול צדקה בשכונת בית ישראל. וכן המקובל ח"ר ששון מזרחי (עבדל

ח"ר סלמן דוד ששון

עזיז) כשחזר מללמד את בניו של ח"ר סלמן דוד ששון באנגליה, אז הוא בא לגור ברחוב חגי ליד בית הכנסת והיה מתפלל שם. וכן היה לומד שם במשך היום עם חברותא, ובערב הוא היה חברותא של ח"ר יהודה צדקה בישיבת פורת יוסף. (והוא אחד מתלמידיו של ח"ר יעקב בבגדאד בלימוד הפשט, דבר זה מוזכר בהקדמה לספרו "באתי

ח"ר ששון (עבדל עזיז) מזרחי

ח"ר ששון מזרחי: הגיע אלי

מפנמה, ואביו ביקש שאקח אותו יודע שהוא צדיק אמיתי, הבאתי "שמש צדקה" בצהרים לח"ר היה לומד, והיה לבד, אמרתי לו מחו"ל שמבקש ברכה לרפואה בירך אותו בקיצור, האורח לא מהר, ואמר לחכם אתה יודע מי בירושלים את המקובל ח"ר שהרמתי את הספר תורה הקברות בהר הזיתים להתפלל בזמן הצורך היטלר שר". ומאותו יסורים, כי ממש התגרנו בשטן,

עיפור על

יהודי יקר עם אביו לאיזה חכם שאני אותו לבית כנסת ששון מזרחי, שם יש כאן יהודי שלמה, והחכם עזב אותו כל כך אני? אני שימשתי יהודה פתיה, ואני שיצאנו לבית שתעצר המגיפה זמן אני סובל

וזה פגע בי קשות, היות וח"ר ששון היה תלמידו של ח"ר יהודה בבגדאד, אז התעניין יותר באיש וברכו, ובסיום הוציא האדון צ'יק לתת לח"ר ששון, אך החכם מאוד התנגד ולא לקח בשום הפצרה, אמר לו אותו אדם, אז נתת את זה לבית הספר של הבנות שבראשותך, וסירב מאד, ולאחר הפצרות, אמר לו ח"ר ששון אם רצונך לתרום לבית הספר הנה לך הכתובת של המשרד, אני אני נוגע בזה.]

בכלל כל השנה מידי פעם היו מגיעים רבנים וצדיקים לראות את ההנהגות של ח"ר יעקב, וכן הייתי רואה את ראש ישיבת חברון הרב חברוני שהיה מגיע להתפלל במוצ"ש, וכן האחים הצדיקים שהם תלמידיו של ח"ר צדקה - ר' צאלח ואחיו ר' יעקב ישראל עמבר. וכן האחים המבורכים אנשי חסד, מולא יעקב דוידוף ומולא ארי דוידוף. וכן ר' רחמים כהן (מנהל תלמוד תורה יעב"ץ), ובכל ערב היה מגיע לתפילת מנחה וערבית (הצדיק) ר' יוסף דייך. ועוד איש יקר שהיה מהיחידים הוותיקים, איש חסד ר' מרדכי עבדה (שהיה ירקן במאה שערים), וכן עוד כמה אברכים צעירים שאהבו את סדר בית הכנסת וההנהגה בו, ור' שלמה סאלם (שעשה עליה לארץ מברוקלין), הוא הגיע לתפילה אחת בבית הכנסת, ובא לביתו ואמר לרעייתו אני מצאתי את המקום שאני מחפש, (מפני שראה שהתפילה מתנהלת לאט לאט, ומבטאים כל מילה, ומאז היה מבאי בית כנסת זה).

עוד אני זוכר כמה זקנים מהעדה הבבליית ומכל מיני עדות שהתפללו שם בקביעות, (וגם מעט אשכנזים שאהבו להתפלל במקום הזה). אף על פי שלא היה מזגן ולא מאוורר אחד, כי ח"ר יעקב סבל מאד מקור, ובחורף היה תנור שעובד על דלק, ועוד תנור פרטי שהיה מתחת לרגליו של ח"ר יעקב, כך שבחורף תמיד היה המקום מחומם.

שמעתי בשם חכם יצחק כדורי שבית כנסת זה מכוון ממש כנגד שער השמים. והתפילות שם מתקבלות.

אחד המתפללים היה ר' אברהם חכם, איש תם וישר וירא שמים, על כל צעד ושעל היה מתייעץ עם ח"ר יעקב, והנה נולד לו בן, והזמין

לסנדקאות את ח"ר דוד חיים נכדו של מאור הגולה רבינו "יוסף חיים" זלה"ה, ח"ר דוד באותו הזמן עשה עליה מלונדון לארץ ישראל והופצה השמועה שהנ"ל יהיה הסנדק, אז כולם השתוקקו לראותו, והגיעו קהל רב לביתם, ששם היתה הברית, זה היה ביום שישי ערב שבת חזון, ובסעודה נפגשו ח"ר יעקב מוצפי וח"ר סלמן חוגי עבודי עם ח"ר דוד חיים הסנדק, שלושתם מראשי הקהילה בבגדאד, (והיה משקיף עליהם המוהל שמל את הילד ר' יעקב ששון (המוהל הירושלמי), ואת המציצה עשה ר' שמואל דרזי), ובהפסקה נתן המוהל פיוט להרגעה) היות וח"ר דוד יצא מאוחר מבגדאד, אז שאלו אותו שני החכמים כמה שאלות על הקהילה, מה נשאר, ומה הלך לאיבוד, ומה עם ספריו של סבו הרי"ח זלה"ה וכו', והיה עונה להם, וכמעט בוכה על כמה דברים שאבדו בקהילה, ועל בית הקברות שנחרש על ידי הגויים, וסיפר שהיה צריך לאסוף את עצמותיהם של הצדיקים והחסידים, מפני שחיללו את קיברם, ולהעבירם לקבורה במקום אחר, בקיצור נפרדו עם כאב לב ע"ה, וכל המפגש המיוחד הזה אודות לאבי הבן שמימש ועשה מבצע להביאו מרמת גן למצות סנדקאות.

חוויות וסיפורים מהמקום

הרבה חוויות יש לי מהמקום הקדוש הזה. סיפרה לי אמי - כי עוד כשהייתי בבטנה היא היתה באה לבית הכנסת זה ושומעת את הדרשות והתפילות. ואיך שפתחתי את העינים הייתי שם כל יום וכל שבת וחג, וכל לילה בשיעורים הקבועים שלימד שם רבינו יעקב מוצפי זלה"ה. אני הילד היחידי שלא ויתרתי להתפלל שם עם מר אבי הי"ו, בשבתות ובחגים ובימי חול מנחה וערבית.

כשח"ר יעקב היה אומר מוסר לאחר מנחה, כבר הייתי ממתין שמר אבי יגיע לתפילת ערבית ושיעורו הקבוע של ח"ר יעקב, ופעמים שהיה לוקח אותי אחר כך לבית הכנסת שאול צדקה לשיעור של הרה"ג ח"ר עובדיה יוסף, הייתי אז כבן שש ואני זוכר את המשתתפים

בשיעור, ואת השמש שהיה מכין תה וקפה, ואת הנהג שהיה מסייע את ח"ר עובדיה יוסף זיע"א.

פעמים רבות הייתי נרדם בשיעור, ומר אבי היה מרכיב אותי על כתפיו וכשהיינו מגיעים לבית היה רואה שאני ער, האמת שכבר בדרך התעוררתי והייתי שומע מה הוא משוחח עם המלווים אותו מבית הכנסת. כשאבי היה רואה שאני ער היה אומר לי למה הטרחת אותי שארים אותך? עניתי לו את האמת, כי זה היה לי כיף.

השנה הראשונה לשחרור ירושלים היתה בחודש אייר תשכ"ז, ומיד בחג השבועות כל הירושלמים בהתרגשות גדולה הלכו להתפלל בכותל המערבי או שחרית ומוסף, או מוסף לבד. לפני מוסף יצאו קבוצה מבית הכנסת לכיוון הכותל, ובאמצע הדרך לא ידעו בדיוק לאיזה כיוון הדרך לכותל, עדיין הדרך הייתה מסובכת כי זה מיד לאחר מלחמה, ואין מסילות בדרך, עד שהזקנים שהיו בארץ עוד לפני מלחמת השחרור וזכרו את הדרך הם היו מורה הדרך לכותל, (האמת שהמדינה עשתה מסילות בתחילה, והייתה דרך די ארוכה בכדי להגיע לכותל, ושלא להיכנס לשוק בעיר העתיקה, אך לא כולם הסכימו להגיע דרך המסלול), העיקר שההתרגשות הייתה עד בלי די:

בבית כנסת זה אני זוכר שהייתי בגיל 3 בערך וכשהיו אומרים קריאת שמע הייתי מניח את ידי על עיני ומציץ על האנשים מבין אצבעותי:

מידי פעם הייתי עושה תה חזק לח"ר יעקב באמצע השיעור (כשהשמש לא הגיע), כי אז האמינו שתה חזק היות והוא מר, הוא מוריד את הסוכר בגוף, אז הוא היה שותה תה רק סנס בלבד ללא תוספת מים, ופעם הוספתי לו בכוס מעט מים כי התה היה מאד מאד חזק והוא הרגיש שהוספתי מים לתה חוץ מהסנס, אז אמר לי "מה עשית לי מים"?:

ביום ברכת החמה התפללתי בבית כנסת שמש צדקה עם הנץ החמה, כי ידעתי שזה יום הסטורי, ולא יאומן כי בית הכנסת היה עמוס בקהל

רב, ולא היה מקום לשבת, בסוף התפילה יצאו הציבור לבחון והרב קרא את מזמור "השמים מספרים כבוד אל", בניגון של שבת, כמו ניגון שהיה עושה בברכת הלבנה, ובסיום- ברכו איש את אחיו ואמרו איש לרעהו, יהי רצון שנפגש בברכת החמה הבאה, אני צילמתי את כל הנוכחים במצלמה שהשכרתי, צילמתי 72 תמונות ורובם עם ח"ר יעקב זלה"ה, וכשהלכתי לפתח את התמונות אמר לי הצלם שכל הפילים נשרפו, לבד מתמונה אחת שלא מעניינת כלל, (תמונה ששניים סקרנים שהגיעו וראו אותי עם מצלמה, בקשו שאצלם אותם), תשעים ותשע אחוז מהקהל שהיה נוכח הלכו לעולמם, ונשארתי ללא תמונות מהמעמד ההסטורי הזה.

בכל ערב שבת היו קוראים שיר השירים לאחר כמה מדליקין, ח"ר יעקב היה קורא פרק ראשון ואחרון (שאר הפרקים, כל הרוצה לקרוא קרא, ופרק ז שובי שובי השולמית היה קורא בקביעות עובדיה כהן המתווך בניגון בבלי), ובסוף היה אומר את הבקשה של ריבון כל העולמים, בבית הכנסת היה אחד מהיחידים שמגיע מוקדם לפני תפילת מנחה והיה קורא זהר, (שמעתי שאביו שהיה סג' נהור גם היה מתפלל שם), וכל קטע שהיה מתפעל ממה שכתוב או איזה חידוש היה מראה למר אבי את דברי רשב"י, ופעמים שהיה מראה לח"ר יעקב, ופעמים שמבקש הסבר מח"ר יעקב על מה שלא הבין, איש שתמיד מחייך ושמו הטוב ר' עזרא שאשה (חמיו של ח' נעים בן אליהו), (גם בנו אליהו היה מתפלל במקום הזה) אני בתור ילד קטן זוכר שתמיד היה מסתכל עלי ומחייך לי. אני זוכר איך שהיה בוכה מאד כשהיו אומרים את הפיוט עת שערי רצון בראש השנה, ושם את הדמעות על המצח, כי כתוב שהעושה כן נמחקים עוונותיו ואינם נראים במצח, הוא היה איש אמיד ובעל יכולת, היה לו בנין קרוב לבית הכנסת ושם הוא היה גר, הוא היה קורא בשיר השירים את הפרק השני אני חבצלת השרון באורך רוח ובסבלנות יתירה בניגון מצרי, (אומנם במקור הוא עירקי, אלא שאביו נסע למסחר במצרים ושם גדל). הקריאה שלו הייתה מאד איטית, ואיש לא העיר לו, הוא היה גם מחזן

לעיתים בערבית של ימי החול, והליכתו גם הייתה איטית מאד (מידי פעם היה מגיע לבית כנסת מוסיף בשבת של מנחה ומחזן במקאם ראסט) איש מאד יקר, נפטר בערב פסח ע"ה.

אחרי כל זה היה קורא אחריו ח"ר חיים רודריגז בנוסח מצרי, הוא יליד מצרים, והיה מכניס באמצע כל מיני ניגונים של שירים שנלקחו מהמוסיקה הערבית, וכך נהגו לומר במצרים את שיר השירים, והעיד על כך הרה"ג ח"ר עובדיה יוסף (ששימש שם ברכנות ובהפצת התורה, כארבע שנים), ואמר לי שבמצרים היה לוקח יותר משעה קריאת שיר השירים. ח"ר חיים רודריגז הגיע תקופה מבני ברק לירושלים, והיה מלמד בתלמוד תורה קרית ספר, ואני הייתי אחד מתלמידיו, היה לו קול ערב מאד, והוא אחד מהתלמידים של ח"ר עובדיה יוסף במצרים בקהילת "אהבה ואחוה" (האמת שלא ראיתי מתמיד עצום כמותו), בשנים ששהה בירושלים היה מתפלל ולומד בשמש צדקה, ואינני יודע איך היה סבלנות לקהל לשמוע את ר' עזרא שאשה ואחריו את ח"ר חיים רודריגז.

ביום מלחמת ששת הימים הייתי נוכח בבית הכנסת זה, היה יום יסוד שביסוד יום שמסוגל לתפילות, המצב היה מאד מאד מתוח עם כל הגויים שמסביב ארץ ישראל, אז עשו יום תפילה והכריזו שביום יסוד שביסוד יהיה לימוד תהלים וסליחות בבית הכנסת, מר אבי לקח אותי ואת אחי הגדול יעקב לבית הכנסת, (אמי שהייתה בבית ושכוע לפני זה ילדה את אחותי אהובה, לא ידעה שיש מלחמה יען שאין לנו רדיו בבית והיא עסוקה בטיפול בניה הקטנים, החלה אזעקה ואמי לא שמה לב חשבה שזה אולי אמבולנסים, והייתה מכשירה עוף באותו רגע, והגיעה שכינה ואמרה לאמי, גברת יש מלחמה וצריך ללכת מיד למקלט, אמי אספה כמה בגדים ושמה אותם בתוך איזה סדין, בגדים תמינוקת שנולדה, ויצאה בחוץ למצוא מקלט, לבנתיים מהפחד ומהמהירות נפלו ברצפה כמה מהבגדים, והיא מנסה להרים והחלו פצצות באויר, מה שהספיקה הרימה, והגיעה לביתו של ר' חיים עבאדי השכן שהיה לו מקלט קטן מאד, אשתו של ר' חיים הרגיעה את אימי ואמרה לה בבקשה כנסי למקלט, ואל דאגה, הכל יעבור בשלום, עד היום אמי מזכירה אותה לטובה, היא אחותו של ח"ר נסים לופס ע"ה שהיה רבה של עכו בן המקובל רבי יעקב לופס זלה"ה, לאחר כמה שעות היתה הפוגה ואמי חזרה לשטוף את העוף שהמליחה ולהביא למקלט עוד מצרכים חיוניים: שהינו במקלט כשני לילות לפחות, היינו ארבעה משפחות, והיינו בערך לכל הפחות עשרים

נפש, כל הלילה פגזים, וכל פגז יותר חזק מחברו, בעלת הבית הייתה אומרת שתי מילים בכל פגז "שמע ישראל", לאחר שנים ראיתי שזה מנהג של החלבים על כל דבר מבהיל אומרים שמע ישראל, היה קשה להירדם מהרעש ומהלחץ ואין אור, ובדרך נס עשרה פסיעות מהמקלט הייתה מאפיה שהיה ניתן לרכוש לחם ודברי מאפה, ומר אבי קפץ בהפוגה להביא לנו לחמניות ארוכות כמו באגטים).

נחזור לבית כנסת "שמש צדקה", אני זוכר את ח' מנחם מנשה הצדיק שהיה בבית הכנסת שישב על האבן שעומדים הכוהנים בנשיאת כפיים, והיה קורא את התהילים בדבקות והיה לובש שני משקפי קריאה אחד על השני, וכשהתחיל הפגז הראשון מיד ברח לביתו, ועוד כמה מהקהל ברחו, אבי המתין להפוגה ויצאנו מבית הכנסת ללכת למקלט, ומיד ביציאה מחצר בית הכנסת החלו שוב רעש הפגזים, אז במהירות מר אבי הרים אותי והחזיק בידו את אחי הגדול וחזרנו לבית הכנסת, אני זוכר שהוא אמר על אלה מהקהל שברחו לפניו, "אלה מכירים את המלחמות בארץ וותיקים יותר מאיתנו וידעו מתי לברוח", לאחר זמן מועט היתה הפוגה קטנה, ורצנו למקלט שבו שהו המשפחה, והרבה מהקהל שהו עד אחרי הצהרים בבית הכנסת וברחו לביתם לשלום.

ממנהגי המקום

הרבה מנהגים היו בבית כנסת זה וחלק מהם הובאו מבגדאד, או מנהגים שהנהיג ח"ר צדקה חוצין בעל בית הכנסת, ואכתוב את מה שזכור לי :

- בקיר המזרח למעלה, היה כיתוב "דע לפני מי אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה", וכן היה כיתוב במסגרת, "הויה אדנות ואדנות הויה", והיה ח"ר יעקב מסתכל בהם בענית אמן, לפי הכוונה שצריך (לצערינו מחקו את הכיתוב הנ"ל בכמה בתי כנסת בעירנו).

- בכל התפילות של ערבית בחגים, את תפילת העמידה החזן היה אומר בקול כמנהג בגדאד.
- את ספירת העומר היו מברכים לאחר קדיש תתקבל, ולא אחרי עלינו לשבח, וכן קודם הקהל היה סופר את העומר, ואח"כ החזן, והיו אומרים לפני הברכה את הלשם יחוד הארוך מספר לשון חכמים.
- במוצ"ש לפני סברי מרנן היה אומר ח"ר יעקב- "רבותי כוונה" וענו כולם- "בכבוד", (כך נהגו הבבלים בכל מקום) והיה טועם מהיין ונותן למר אבי שישתה שיעור (כי היין לא מתאים לחולה סוכר, והיה עושה בביתו קידוש על מי צימוקים, בכל ערב שבת כשהיינו מנשקים את ידו היינו מריחים מידו ריח של צימוקים, בכל ליל שבת היו עומדים בתור ועולים אל התיבה למקומו של ח"ר יעקב, ומנשקים את ידו, והיה מברך בסבלנות רבה, וכן היו מגיעים קהל שלא התפללו בבית הכנסת להתברך).
- ההשכבה היחידה שח"ר יעקב היה עושה באריכות (והחכמה מאין תמצא וכו'), זה רק לח"ר צדקה חוצין מורו ורבו, (היה אומר את כולה בעל פה).
- ליל שבת וחג ח"ר יעקב היה מנגן את הקדיש בקביעות בניגון של ימים נוראים, ניגון של "המבורך בכל מערך".
- השעון קיר של בית הכנסת היה לפי שעון ארץ ישראל דהיינו השקיעה בכל יום בשעה 12, ותפילת מנחה של חול הייתה מסתיימת בדיוק בשעה 12 לפי שעון ארץ ישראל (ולהבדיל הישמעלים במסגד גם כן משתמשים עדיין בשעון ארץ ישראל), כשהיה מגיע החזן לפסוק "והיה ה' למלך" בעלינו לשבח, היית שומע את הצלצול בשעון והשעה בדיוק הייתה שתיים עשרה.
- בכל יום מימי החול כשהיה וידוי, תיקן ח"ר צדקה שיאמרו אבינו מלכנו קודם הוידוי, בגלל הגלות והצרות.

- השמש היה מסתובב לאסוף צדקה בתפילה (בקופה גדולה מנחושת שנעשתה על ידי הפחח שעשה את התיבה והעמודים שבבית הכנסת, בן ציון מרג'וק) בבקר בויברך דוד ואחר כך באשרי יושבי ביתך שלאחר הוידי בלבד, ובמנחה באמירת אשרי לפני העמידה ואחר כך בלמנצח בנגינות, וכל זה בכדי לא להפריע את הכוונה בתפילה.
- בנפילת אפים היה ממש דממה דקה בבית הכנסת, (אח"כ ראיתי בזוהר שכך צריך לנהוג).
- מעולם לא נכנסה שתיה חריפה לבית הכנסת ואפילו בשמחת תורה, אלא מחוץ לבית הכנסת.
- לא הוסיפו עולים לתורה בשבתות וחגים לבד משמחת תורה.
- בבגדאד הנהיג הדיין ח"ר יחזקאל הלוי ע"ה שיקראו מוסר בין מנחה לערבית, והציע זאת ח"ר סלמן מוצפי לרבו ח"ר צדקה חוצין ע"ה שימשיכו את המנהג הזה בבית הכנסת "שמש צדקה", וכן המשיך ח"ר יעקב מוצפי במנהג זה והיה קורא חצי שעה בדיוק- או מספר שבט מוסר, או פלא יועץ, ועוד ספרי מוסר אחרים, והיה קורא את המוסר ברגש ופעמים שממש היה בוכה מהתרגשות.
- ההפסקות בקריאת ספר תורה לעולים, לא היו לפי הסימנים שנמצאים בחומשים כמו שני שלישי וכו', אלא היו לח"ר יעקב הפסקות במקומות שונים לגמרי (וכן הביא בספרו ח"ר בן ציון מוצפי, שכך היה נוהג אביו המקובל ח"ר סלמן מוצפי, אגב אין קשר בין ח"ר יעקב לבין ח"ר סלמן, אמנם הם היו חברים בילדות ולמדו חברותא).
- בכל שבת מזמן השקיעה, היו שרים יחד בחושך (כי לא היו משתמשים בחשמל בשבת מפני שחברת חשמל מחללים שבת) שירי

שבת בעל פה, בערך כחמישים דקות, ואחר כך היינו הילדים שואלים את ח"ר יעקב אימתי אפשר להדליק את האור, והפיוט לפני הדלקת החשמל היה "יום השבת אין כמוהו". ח"ר יעקב היה מתפלל במוצאי שבת בעיניים סגורות כנראה שלא רצה להנות עדיין מחשמל שעובדים בשבת קודש.

- תמיד לאחר צום ח"ר יעקב היה אוכל מעט מזונות וכוס תה ומייד מלמד שני שיעורים (במסירות נפש, חולה סוכר וזקן, ולא היה הולך לביתו עד שיסיים את השיעורים).
- בחלוקת הברכות של העץ והאדמה בחג השבועות ובהושענא רבא היה הגבאי ר' מאיר גורג'י מבקש אותי שאעלה לעזרת נשים לתת גם להם שיברכו על הפירות והמזונות וכו'.
- כשהיה פותח ח"ר יעקב את ההיכל היה פותח את הפרוכת מימין לשמאל.
- אין כאלוהינו היו מנגנים בכל שבת וחג, ניגון של הפיוט "אל אליהו".
- ממלחמת ששת הימים שנפתחה הדרך לכותל המערבי ח"ר יעקב היה מתפלל מוסף בשלשת הרגלים בכותל, וביום חג השבועות לאחר מוסף היה נותן לי את טליתו ואומר לי תניח אותה בבית הכנסת על התיבה, ובשנה הבאה היה אומר לי אתה זוכר היכן הנחת לי בשנה שעברה את הטלית?, גם השנה תניח באותו מקום, וזוכר אני שבשנים האחרונות היה מגיע עם מקל לכותל לסייע בהליכתו, ופעמים רבות בכניסה לכותל היו נפגשים ח"ר יעקב מוצפי עם ידידו המקובל ח"ר סלמן מוצפי, והיו מאחלים אחד לשני "מועדים לשמחה" בחיוך (הנ"ל היה מתפלל גם שחרית בכותל).

- בערב פורים וביום פורים וכן בימי חול המועד, בין מנחה לערבית במקום לקרוא מוסר (בקול וכל הקהל מאזין) היו כל הקהל עם ח"ר יעקב, שרים כל שיר לפי חגו.
- קדושא דסידרא וקדושת יוצר ח"ר יעקב היה אומר אותם קבוע בטעמים, וכן הפסוק "ברוך כבוד ה' ממקומו".
- תמיד בברכת כהנים מי שהוא אחר מקרא לכהנים את מילת כהנים ולא החזן, מחשש להפסק, היות ומילת כהנים לא שייכת לחזרת הש"ץ.
- כשהיו מביאים ברכות לעילוי נשמת, אם זה היה איש שלא מוכר, אז היה ר' יעקב עבדי מבאי השיעור מעשר את הברכות.
- השמש ששימש בבית הכנסת וגם שימש את ח"ר צדקה חוצין שמו עבד אל עזר, והיה לבוש חלוק כמו שלבשו העירקים (ושמו של החלוק זבון).
- בית כנסת זה למעשה היה שייך לקנאים בדעותיהם, שהרי ח"ר צדקה היה נגד המדינה ונגד הבחירות כנ"ל, וכשנפטר ראש הקנאים הרב עמרם בלוי ע"ה, (שבילדותי הייתי רואה אותו כמה פעמים בשבוע מסתובב עם שלטים שכתוב בהם שצריך לילך בצניעות) עשו לו הספד שבעה בבית הכנסת "שמש צדקה" והגיעו כל בניו, את דברי ההספד אמרו - ר' יחזקאל שרגא ליפשיץ האדמו"ר מסטרופקוף, והרב שבתי יודלביץ, וח"ר יעקב, ואני זוכר מה הספיד הרב יודלביץ - אמר שכעת הקב"ה משתעשע עם ר' עמרם מכיון שמסר את עצמו והיה מקבל מכות נמרצות מהשוטרים על ההפגנות שערך על חילולי שבת, והחל לבכות מאד חזק ודיבר על המסירות נפש שלו וכו'.

מעגל השנה

חג הפסח

בחג הפסח היינו מבקרים את ח"ר יעקב בביתו בצהרים ביום הראשון, וכן ביום הראשון של חג הסוכות להקביל את פניו ולהתברך, והיה אומר חידושי תורה בשמחה רבה בפרט בסוכות שזה היה בתוך הסוכה, וכל הקהל היו מתכבדים בשתיה ובפירות, והיינו שרים כמה שירים, הוא היה מבקש את השיר "אשורר שירה", הוא לא ידע איך מתחיל השיר והיה אומר נו תגידו תורה תורה, ובפסח האחרון לחיו, ביקש שנשיר, בן אדם למה תדאג וכו' וזה מסיים במילים רדוף אחרי התורה וכו' והיה נראה שהחכם רציני וכמעט בוכה, לא ידענו שזה פסח האחרון שנראה אותו.

כשהיה יוצא ליל פסח בליל שבת, ח"ר יעקב לא היה אומר את ברכת מעין שבע, ולפני שהוא היה חזן בבית הכנסת היו אומרים, כי כך דעתו של ח"ר צדקה לומר כפי שאומר הרש"ש, אך ח"ר יעקב עמד על דעתו, שלא לומר מחשש לברכה לבטלה.

במוצאי חג ראשון של פסח היה מכריז ח"ר יעקב שכדאי לתפלל בסידור, כי יש חידושים בתפילה, ועלול האדם לשכוח, מוריד הטל, ואתה חוננתנו, וברכנו, ויעלה ויבוא, וכן במוצאי ראש השנה היה מכריז שיש תוספות בתפילה.

בליל שביעי של פסח, לימוד הנזכר באיזה מחזורים לא היו לומדים בבית כנסת זה.

ל"ג לעומר

בליל ל"ג לעומר היו לומדים בספר "הילולא רבא", והיו מדליקים נרות לצדיקים, הגבאי דאג להביא כיבוד מכובד כי ישבו שם כמה

שעות, (אציין שהגבאי ר' מאיר גורג'י היה חברמ'ן והיה מוסיף עצים ומביא נפט למדורה של הילדים שהייתה צמודה לבית הכנסת (היום יש שם בית מדרש פאפא), ומסייע לילדים בהדלקה, אף על פי שמדורה זו לא שייכת לבית הכנסת כלל, ואפילו אדם אחד מבית הכנסת לא השתתף במדורה זו חוץ ממנו ע"ה).

חג השבועות

הלימוד בליל חג שבועות היה מהיר בכדי שיספיקו לסיים את כל התיקון, ושיהיה מעט הפסקה לפני התפילה, בכדי להתכונן לתפילה, בחצות היה אומר החכם את ברכות השחר ללא ברכת התורה, וכן עשה כך בליל הושענא רבה, ואת ברכות התורה אמר כשעלה השחר.

ח"ר יעקב לא הלך למקווה מפני שסבל מקור, רק ביום שישי היה טובל, בשעה אחת עשרה בערך במקוה בשכונת בית ישראל, (וכשהיה יוצא היה רוחץ את ידיו ללא כלי כמובא בעוד יוסף ח' שאין צורך בכלי אלא בבקר כשקם ממטתו, או לפני אכילת לחם) ובכל ערב שבת היה מתפלל מנחה בכותל המערבי.

ביום שבועות אחר הצהריים, למדו תהלים לא בצוותא אלא כל אחד לבדו, ואחר כך את כל האזהרות בניגון הבבלי, ומגילת רות, והכתובה של שבועות ואיזה שיר של חתן לכבוד הכתובה, ומנחה ופיוטים לחג, ותפילת ערבית, (והבדלה- בלי פסוקים של מוצ"ש כמו קומי אורי וכו' אלא מיד "סברי מרנן", וכך בכל מוצאי חגים).

בין המצרים

כל יום בצהריים בימי בין המצרים ח"ר יעקב היה עושה תיקון חצות, היו מתאספים בתלמוד תורה "קרית ספר", כל התלמידים התאספו לאולם של התלמוד תורה, וכמה בעלי חנויות מהאזור הגיעו להשתתף בתיקון חצות, וח"ר יעקב בכל יום היה קורא ומבכה על החורבן, כולם ישבו על ספסלים הפוכים על הרצפה, זה היה עצוב מאד, ובסיום הרב

היה מוסיף, מה שאומרים בסוף הקינות בתשעה באב עד אנא בכיה בציון עד התנערי מעפר, (את זה היה קורא בעמידה ללא ניגון ובעל פה).

תיקון חצות במאה שערים:

אספר לכם דבר מעניין, בשכונת מאה שערים היו גרים הרבה אנשים ממוצא עירקי, והיו גם כמה בעלי חנויות עירקים מוכרי ירקות, סנדלרים, חייטים, ונגרים. ובכן בימי בין המצרים בצהרים היו מתאספים לא פחות ולא יותר בשטיבלך של מאה שערים ועושים שם תיקון חצות בנוסח בבלי, ר' מנשה פתחי שהיה מוכר מיני מתיקה היה אוסף אותם ומכריז על תיקון חצות והקורא את התיקון היה ר' יחזקאל ברהום, והמשתתפים ר' יעקב עבודי (שהיה חייט עם מור אבי באותו זמן) ומר אבי, ור' אברהם שמש החייט, ועובדיה צדיק החייט חתנו של הרה"ג ח"ר נסים כדורי, ור' עזרא ברהום החייט, ור' מרדכי עבדה מוכר ירקות, ובנו ר' אהרון הסנדלר, ועוד כמה בעלי מלאכות.

תשעה באב

בליל תשעה באב ח"ר יעקב היה מגיע מוקדם לבית הכנסת, חלץ את מנעליו, והחביאם מתחת השטיח ליד מושבו, בכדי לומר במוצאי תשעה באב את ברכת הלבנה בשמחה עם מנעלים, ושמתי לב כשהיה יוצא ט' באב במוצאי שבת, גם הגיע יחסית מוקדם והחליף את בגדי שבת מוקדם, והיה מתחיל בפרק על נהרות בבל באיזה בכיות, (מרוב בכיותיו של ח"ר יעקב כאמירת הקינות, לא היה ניתן ללמוד ממנו את ניגון הקינות), בנו ר' משה ע"ה היה מגיע כל שנה מרמת גן לעזור לאביו בקינות וכן היה ר' יחזקאל ברהום איתם שידעו לקונן בקולם בצורה מיוחדת, וכן חלק מהקהל שידעו את ניגוני הקינות.

קשה לתאר את היום הזה בבית הכנסת, יום מר ונמהר, לאחר הקינות שנמשכו שעות רבות יצאתי מבית כנסת ללכת לביתי חשבתי בילדותי שנגמר העולם, ולא הבנתי בתור ילד איך החנויות פתוחות כרגיל ואני

שומע איך שפועלי בנין מכים בפטישים כיום רגיל, והמכולת גם של חרדים פתוחה כרגיל, ובבית הכנסת בוכים בצורה כאילו חלילה נפטר איזה בחור באופן פתאומי.

זכורני כאשר ח"ר יעקב טופיק הספיד את ח"ר יעקב בלוויה והתייחס ליום הזה ולהרגשה שהרגשתי ואמר, לא הייתי מגיע לבית כנסת זה ביום תשעה באב כי לא הייתי מסוגל נפשית לראות ולשמוע את האנקות של הבכי הממרר ביום הקשה הזה, (הם חיו ממש את מצב החורבן, לא עבר עליהם לילה ללא בכיות על החורבן), אני לא פיספסתי שום שנה את יום ט' באב בבית הכנסת, עד כדי כך שלא ידעתי שום מנגינה של הקינות של הספרדים. (רק לאחר שנפטר ח"ר יעקב, למדתי את מנגינות הקינות של הספרדים כפי שנוהגים בירושלים).

בבקר ביום תשעה באב הניחו תפלין כרגיל, ומיד לאחר החזרה תוך כדי שח"ר יעקב מתחיל את קריאת פרשת האזינו בניגון טעמי המקרא, חולצים את התפילין ועוברים מיד לקינות וארץ שפל רומי וכו', ואמר לי מר אבי שזה אחת התקנות של ח"ר צדקה חוצין שיקראו את כל הקינות ואחר כך יוציאו את ספר התורה, וכך לא יברחו הקהל לפני כל הקינות.

כשפתחו את ההיכל החלו לומר על היכלי, וכן במקום אשרי העם וכו', (כולם כבר היו בלי תפילין כך שאין בעיה לומר קינות, כי אין אומרים קינות עם תפילין) הספר תורה היה עטוף עם בד שחור כך המנהג, וכשמוציאים את הספר לא היו אומרים שום פסוקים שנוהגים בכל השנה כמו אשרי העם, אפילו וזאת התורה היו אומרים בשקט, והיית מרגיש את האבל הכבד שצועק עד לשמים (והיית שומע מעזרת הנשים איך שפורצים בבכי מר כשהוציאו את ספר התורה, כי שומעים את השקט והבד השחור שכרוך על הספר תורה).

ח"ר יעקב היה אומר כהן יעלה בכבוד בלי שום ניגון, וסיום הקריאה של כל עולה לא היה בניגון כמו בכל השנה אלא כסוף פסוק, רק מעט

מאריכים שיורגש שזה סיום, ולאחר שהחזירו את ספר התורה אמרו על נהרות בבל ואת אשרי יושבי ביתך, ומיד ואתה קדוש וקדיש תתקבל.

לאחר מכן היה אומר ח"ר יעקב פסוק מההפטרה כפתיחה לקריאת מגילת איכה, "כי שמענה נשים דבר ה'" ומתחילים מגילת איכה, בנו ר' משה קרא את פרק ראשון, ר' יחזקאל ברהום קרא פרק שני, ופרק שלישי קרא אחד מהקהל, ומפסוק "זקנים משער שבתו" התחיל ח"ר יעקב בניגון של קינה דומה לעל נהרות בבל, אחר כך ממשיכים את התפילה קווה אל ה' חזק ועלינו לשבת, וח"ר יעקב היה מודיע בכובד ראש מתי זמן תפילת מנחה, (אני זוכר שאמר שבע פחות עשרים).

בבית כנסת זה לא היה ברכת כהנים ביום תשעה באב, אלא במנחה, כנראה שזה תקנת ח"ר צדקה חוצין, כי צריך לברך בשמחה ואין שמחה ביום זה.

זוכר אני שנה אחת שלפני מנחה בתשעה באב, היה פדיון בבית כנסת זה, ללא שום שיר ללא שום חיוך, הפדיון הזה בכלל לא היה מתאים למקום, ובפרט מי שראה מה היה שם בתפילת שחרית כפי שכתבתי. **לאחר** מנחה לא היה מוסר כמו כל יום אלא סיפורים של החורבן כמו קמצא בר קמצא, הלכו עד הסוף ביום זה ואפילו לאחר השקיעה.

היה עם הארץ אחד שבכל תשעה באב היה מגיע לבית כנסת זה בערבית ובשחרית, הוא היה נועל נעלי עור, אך כשנכנס לבית כנסת חולצם עד שהיה יוצא מבית הכנסת, והנה הנ"ל הגיע גם לאחר שנפטר ח"ר יעקב ע"ה, וישב לידי ושמע את החזן שספר בהבלעה ובלי רגש את מספר השנים לחורבן בית מקדשנו, אז הוא אמר לעצמו ואני היטתי את אוזני (כך אמר בשפה הערבית), אך- איפה חכם יעקב מוצפי שהיה אומר את הקטע הזה, "אפילו הקירות בבית הכנסת היו בוכים".

במוצאי תשעה באב היו אומרים את ברכת הלבנה בחצר בית הכנסת (לאחר אכילת אבטיח) בשמחה ובטוב לבב, וח"ר יעקב כבר נעל את מנעל העור, ואמרו את הפסוקים "והיה אור הלבנה" וכו', בניגון טעמי הנביאים, והלכו לביתם לחיים טובים ולשלום.

חודש אלול

בחודש אלול בכל הארבעים יום, באשמורת הבוקר היו עושים סליחות שארכו כשעתיים בערך, עם הרבה בכיות, ר' יחזקאל ברהום היה חזן הסליחות, וח"ר יעקב היה אומר כמה קטעים כמו, אל תקצוף ה' עד מאד ואל לעד, ואחריו אליך ה' נשאתי עיני, החכם השתתף על מנת שינוח מעט חזן הסליחות, (לאחר שהזקין ר' יחזקאל ברהום, חזן הסליחות היה גיסו ר' משה משה), הרבה סבלנות היה צריך לארבעים יום אלה.

פעמים שח"ר יעקב היה מרים את קולו בבכי בכדי שחזן הסליחות יעזור את הקהל בקטעים שצריכים התעוררות יתר ולבנות את הקהל, לדוגמא בידוי כשהיו אומרים (ומוסיפים) צערנו לאבינו שבשמים, או חללנו שבתות ומועדי קודש וכו' הלב היה ממש נקרע מהבכי. **השמש** היה מחלק שתיה חמה קפה ותה בשעת הסליחות, וכשמגיע עלות השחר ח"ר יעקב היה רומז לו שיפסיק עם חלוקת השתיה, אך בערב ראש השנה זה לא היה מצוי כי סיימו את הסליחות לפני עלות השחר, מפני שהקפידו שם שלא לומר תחנון משעלה השחר ואציין שבכלל לא היה מציאות כמו היום, שאדם נכנס עם כוס שתיה בשעת תפילת שחרית, "בל יראה".

ח"ר יעקב היה נותן שיעור כל ליל שישי בשושנים לדוד בחדר הקטן, והיו לומדים יורה דעה וטור בית יוסף תלמידי חכמים מובהקים משיבת "פורת יוסף", אינני יודע מדוע היה נשאר ח"ר יעקב לסליחות בשושנים לדוד בחצות, הרי באשמורת הבוקר הוא היה אומר סליחות

בבית כנסת שמש צדקה, היה נראה שממתין לנהג שיקח אותו לביתו, ולאחר שעתיים היה נוכח בבית הכנסת "שמש צדקה" פלא פלאים, אינני יודע אם בכלל נכנס למיטה, אך זו היתה המציאות שראיתי וזו עבודת ה' שלו, (היה בושע לומר בנוכחותו את הסליחות במהירות של שלושים וחמש דקות, בכל מחיר לא הייתי מוכן לחזק לידו במהירות כזו מהבושה, אצלו סליחות זה שעתיים, אך צעירים לא שמו לב לענין זה).

ראש השנה

בכל ערב ראש השנה וערב יום כפור היה מגיע לסליחות ידידו של ח"ר יעקב, הדיין המצויין והעניו ח"ר סלמן חוגי עבודי ע"ה שהיה חבירו הטוב עוד בילדותם בבגדאד, ולא יאמן כי ח"ר יעקב היה נותן לו את מקומו הקבוע, ובצידו הוא היה יושב על כסא מעץ פשוט, במקומו הקבוע של ח"ר יעקב היה כסא עם כריות ושולחן קטן וסטנדר, בכל זאת נתן לו את מקומו, וכולם היו נפעמים מהכבוד שהיה רוחש לו, ובהתרת נדרים ישבו שניהם עם השלישי ר' דוד נתן הזקן, והיו מתירים לקהל, ואציין ששניהם אמרו בעל פה את כל ההתרה, (חושבני שח"ר סלמן לא היה נשאר לתפילה, כנראה שהיה לו קביעות במקום אחר).

את הסליחות של ערב ראש השנה ושל ערב כפור סיימו לפני עלות השחר, כנראה בגלל הוידוי שאין אומרים בערב חג.

ביום ראש השנה מתפללים עם הנץ החמה כרגיל, ומסיימים בערך בשעה תשע וחצי, ובשעה אחד עשרה חוזרים לקריאת תהלים וזוהר בצוותא.

בברכות של התקיעות היו כולם עומדים ובסוף הברכות ישבו ושמעו מיושב את התקיעות, ובין התקיעות של תשר"ת ותש"ת הייתי רואה את הרב מתוודה בשקט, מוציא מהפה והיה נראה שאינו משמיע לאוזנו.

קודם תקיעת שופר היה ח"ר יעקב מטיף דברי מוסר לקהל, וקורא מתוך הספר את דברי הרש"ש מה שנהג לומר לפני התקיעות, (נהבאו דבריו בספרו "נהר שלום", וכן בספר "פלא יועץ" (ערך ראש השנה) העתיק דרשה זו).

התוקעים שהיו בבית הכנסת: היה בתחילה ר' יוסף מיכאל הבן של ר' סלמן (שהיה מורה בבית ספר "בית אהרון") קולו היה ממש מרגש מאד כקולו של כינור הממיס את הלב, לאחר מכן התוקע היה ר' אפרים רביע, בנו של ח"ר יוסף רביע זלה"ה.

בכל התקיעות בראש השנה היה מקריא לתוקע, גם בתקיעות של לחש, ולאחר כמה שנים פסקו ממנהג זה.

המנהג בראש השנה היה, שלפני התקיעות של לחש, ח"ר יעקב היה מרים את קולו לא חזק, ואומר "כי שומע קול שופר אתה" עד סיום הברכה וכן "קדשנו במצותיך" עד סוף הברכה וכן "כי זוכר כל הנשכחות" עד סוף הברכה, וכל זה להכין את הקהל שיקשיבו לתקיעות, ובסוף התקיעות בכל פעם היו אומרים כל הקהל שלושה מילים אלה בקול רם- "היום הרת עולם" וממשיכים את תפילתם, ושומעים את הקהל איך בוכים בשקט גמור.

לפני מוסף ביום הראשון, החזן היה אומר בניגון את הפסוקים שנוהגים הבבלים לומר לעולם ה' ולדור ודור אמונתך (לצערינו השמיטו את זה המדפיסים מהסידורים החדשים), וביום השני אומרים חזן תחזן על בניך, (התוקע לא היה אומר פסוקים אלו (שלא יהיה הפסק) רק אמר לאחר השלשים קולות, "אשרי העם יודעי תרועה" וכו' בקול נשבר).

בראש השנה כשהיו מוכרים את העליות לספר תורה, היו מוכרים גם את שבעת הספרים שהיו מוציאים בערב כפור בכל נדרי, והיו מודיעים שכל נדרי יהיה לפני השקיעה ואם הקונה יאחר, אז איש אחר יקח את הספר והוא יהיה חייב לשלם, וכל זה עשו בראש השנה בכדי לא לאבד את זמן כל נדרי לפני השקיעה, כמו המדקדקים.

היו עושים מגבית ביום א' של ראש השנה לבית היתומים בלומנטל, וביום ב' של ראש השנה לתלמוד תורה "קרית ספר", וביום כפור מגבית לישיבת "פורת יוסף".

ביום ראש השנה לקראת הצהרים ח"ר יעקב היה יושב עם כולם (ולא בתיבה כמו שרגיל) וקוראים את כל ספר התהילים, כל אחד מהיושבים היה קורא בקול כמה פרקים, וכן על זה הדרך, ואחר כך, ביום הראשון אחר כל התהלים קראו את אדרא זוטא, וביום השני את כל האדרא רבא, בניגון היפה של הזהר, ובאמצע היו ברכות של מזונות העץ והאדמה, והכל בלי דיבורים באמצע כלל, (אני זוכר שהגבאי ר' מאיר גורג'י, אף על פי שהיה גר רחוק היה מגיע לתפילת שחרית, והיה חוזר לבית הכנסת לקריאת התהילים).

בזמן קריאת התהלים בראש השנה, וכן בשיעור בשבת שהיו לומדים "בן איש חי", הייתי מבקש מהשכנים שממול בית הכנסת, (היו זוג זקנים מרומניה ניצולי שואה, והיו חשוכי בנים, האשה הייתה מתפללת בשמש צדקה כי אהבה את התפילה בבית כנסת זה) שיביאו מים קרים או קוביות קרח לבית הכנסת לקהל, והיו נותנים בשמחה (לא היה מקרר בבית הכנסת, סך הכל המטבח היה צריך קטן מאד, לשתייה חמה בלבד).

אחרי מנחה עשו תשליך באחד החצרות סמוך לבית כנסת במתינות, ולאחר מכן נותר זמן, בינתיים היו מדליקים את אור הגז, ומתחילים את הפיוט "חון תחון", ופרק התהילים "למנצח על הגיתית לאסף" בניגון הידוע של שבת וחג, ותפילת ערבית.

יום הכיפורים

ביום כיפור בית הכנסת היה מלא עד אפס מקום, הגיעו כארבעים דקות לפני השקיעה בכדי להספיק לומר קודם השקיעה את "כל נדרי", על התיבה היו יושבים שני הסומכים, בנו של ח"ר יעקב ר' משה, ור' יחזקאל ברהום, שני בעלי קולות מרגשים, וממולם ישבו גבאי בית

הכנסת ר' מאיר גורג'י, ולידו גיסו ר' אברהם דייץ, וח"ר יעקב מוצפי החזן והחכם, הוא התחיל במי שבירך לזוכים בלקיחת ספרי התורה והרימונים וזכר את שמותם בעל פה, ואומר לקהל, "רבותי תמחלו זה לזה" והקהל ענה "מחלנו", את ברכת שהחיינו ולקיחת ספר כל נדרי היה אומר הגבאי בעל בית הכנסת ר' מאיר גורג'י.

את אמירת "לך אלי" אמרו כולם יחד, ואחר כך "שמע קולי" היה אומר ר' יחזקאל ברהום לבד, הוא עמד כל הכפור ללא נעלים אף על פי שסבל מכאבי רגלים בכל השנה, (מר אבי סיפר לי שכשעלה לארץ היה מתפלל בבית כנסת "אוהל רחל" בשכונת מחנה יהודה, ור' יחזקאל היה שם סומך, לפני שהיה סומך בשמש צדקה).

אציץ שח"ר יעקב היה חזן בכל התפילות של יום כפור, והוא עשה את כל המי שבירך, והוא קרא בתורה והיה לובש נעלי-בית מבד שהסוליייה מקרטון, לא פשוט בכלל, (בסוף ימיו היה לובש הכל לבן), אשתו הרבנית היתה מגיעה בשבתות ובחגים לבית הכנסת, (היא ביתו של ח"ר ששון ישראל דנגור, שהיה חזן עם קול ערב, ות"ח שנהנה מיגיע כפיו, הוא היה מנהל חשבונות אצל הגויים, שמעתי שבימי בין במצרים היה נהוג בבית הכנסת "בית זילכה", לישב בארץ לאחר תפילת מנחה ולומר את הקינה "אוי כי ירד אש", וכשהיה אומר אותה ח"ר ששון ישראל דנגור, מפני ערכות קולו ובכיותיו בה, געו אחריו כולם בבכיה).

בליל כפור הרבה ישנו בבית הכנסת או לכפרת עוונות או בגלל שהיו גרים רחוק, או שחששו שיקחו להם את מקומם, הייתה זקנה שבאה ממרחקים והייתה קושרת את הכיסא שלה בשרשרת לחלון, ובכל זאת ישבו במקומה, בקיצור לתפוס מקום ביום כפור לא היה פשוט.

סיפר הסומך ר' יחזקאל ברהום שפעם הוא ישן בליל כפור בביתו של ח"ר יעקב, כי הוא עבר לגור רחוק מבית הכנסת, ואמר על ח"ר יעקב שכמעט כל הלילה בליל כפור היה ממלמל בתפילות ובקשות.

הכותרת של השנה זהו אמירת וידוי הגדול של כיפור בחזרה של שחרית, כשהיה מתחיל ח"ר יעקב ואומר "ריבונו של עולם קודם כל

דברי", היה מתחיל לבכות בצורה מרתיעה, הייתי בתור ילד ממש מפחד, ויוצא בחוץ ושומע מהחצר את הוידוי, והיה ממש צועק כל מיני משפטים מהוידוי, כמו "יום נורא ואיום", או "צערנו לאבינו שבשמים", או חללנו שבתות ומועדי קודשך, ממש הייתי מקבל צמרמורת, לעולם לא אשכח את המעמד הזה, ושוב פעם בכיות בסליחות של שחרית, וכך במוסף ובמנחה.

תפילת הנעילה ח"ר יעקב היה מתפלל מהיר אך מילה במילה, כי הקפידו לומר את ברכת כהנים לפני השקיעה, ומיד לאחר ברכת כהנים היה חוזר לאטיות שוב לאט לאט, ומאריכים בסליחות, ואפילו מוסיפים קטעים בסליחות, כמו "עשה למען מלאכיך הקדושים", בכדי שיגיע זמן התקיעות (אני זוכר בקמנותי שהיו מגיעים גם מעט אנשים שרחוקים מהדת וחלק מהם הגיעו אף עם נעלי עור, וכששמעו את התקיעות מיד ברחו).

במוצאי יום הכיפורים היתה פשוט הרגשה של גן עדן והתעלות רוחנית, למחרת היו מחפשים את הרב קבוצות של אנשים, עד ערב חג הסוכות, בכדי שיפסוק להם על אתרוג מהודר, כי הוא היה מומחה בזה עוד מבגדאד, רוב האתרוגים היו בשבילו מורכבים, הוא היה מכשיר אך ורק אתרוג תימני שלא הורכב נכי היו מגיעים גם אתרוגים תימניים (שמורכבים).

חג הסוכות

בחג הסוכות היו מתפללים בבית הכנסת והנענועים בסוכה, עם ההלל, ח"ר יעקב לא היה מאריך בהלל במיוחד, אלא קורא אותו בניגון של התהילים, ומוסיף מעט בניגון בכמה פסוקים שהיה שם עליהם דגש, כגון- "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" וכו'.

לח"ר יעקב היה לולב עם שמונה עשר טבעות, (וכן בתחילת הלולב כמין קושיקלך של האשכנזים, אך זה לא היה מחולק כמו של האשכנזים, דהיינו הדסים לבד וכן ערבות, אלא כל הלולב עם המינים היה נכנס יחד

שמעתי שקוראים אותו בערבית בית מל לולב, דהיינו בית של לולב) ושמעתי שבבגדד ח"ר יוסף רביע שהיה חברו הטוב של ח"ר יעקב, היה מכין את זה לכל החכמים (הוא התעסק בלולבים וח"ר יעקב באתרוגים), הוא היה מגיע יום לפני סוכות ומכין לח"ר יעקב ולגבאי של בית הכנסת את השמונה עשר טבעות על הלולב ואת הבית של הלולב, וכנפטר ח"ר יוסף אז המשיך בנו ר' אפרים רביע לעשות להם את בית הלולב, גם ראיתי את הבית של הלולב הזה, אצל ח"ר שמואל דרזי, ואמרו לי תלמידיו שהוא לימד אותם לקלוע את זה, בקיצור זה אחד הדברים שנעלמו ולא רואים את זה.

הושענא רבא

בליל הושענא רבא למדו כל הלילה בבית הכנסת, ושמעתי שבזמן ח"ר צדקה למדו בסוכה, במשך הלילה כיבדו את הקהל בברכות, מזונות, העץ, האדמה, והייתי עולה בתור ילד לעזרת נשים ונותן להם לברך (לפי בקשת הגבאי), וח"ר יעקב היה יושב עם הקהל כמו בליל שבועות וכן בקריאת תהלים בראש השנה, דהיינו לא במקומו הקבוע בתיבה, אלא עם הקהל, והיה מוציא את המעיל החיצוני שלו ויושב עם כיפה של עירקים לבנה סרוגה (שמה בערבית ערקצ'ין).

בבקר היה מגיע לתפילה המקובל ח"ר יצחק כדורי שהיה יושב במזרח עם כל הקהל (הוא היה מתפלל בכל החגים בשמש צדקה, וכן בליל כיפור ובליל פורים), והיו עושים חיבוט ערבה לאחר תפילת מוסף ולא כמו שכתוב בספר בין איש חי, שהחבטה מיד לאחר ההקפות.

שמחת תורה

היום השמח ביותר בשנה היה יום שמחת תורה. היו מאריכים בהקפות והיה מוכר את ההקפות מולא אברהם יאיר הפרסי, שהיה מגיע כל שבת בבקר לתפילה, ובשמחת תורה גם בערב, (אגב הוא סיפר

למר אבי שהוא היה בנאי במיקצועו, והוא עבד בבית כנסת זה כשנבנה, ביסודות בנית בית הכנסת), ובאמצע המכירה של ההקפות היה שר בפרסית, והיה אומר זה לכבוד ח"ר יעקב או לכבוד התורה, הוא מאד אהב את ח"ר יעקב, והיה נוהג לשיר בעליית החתן לספר תורה וכך עשה בבר מצוה שלי ובחתונה שלי כשעליתי לתורה. לפניו היה מוכר את עליות התורה וההקפות ר' מנשה פתחי, (נשיה לו חנות של ממתקים בשוק מאה שערים והיה מתפלל במוצאי שבת בבית כנסת, "בית אהרון" לעדת הבבלים בשכונת בית ישראל, ושם היו לומדים לאחר ההבדלה ספר "בן איש חי" על הסדר (בסיום ההבדלה היה עומד ליד דלת בית הכנסת ומכריז, "רבותי בן איש חי- רבותי בן איש חי"), ופעם עשו סיום והזמינו את ח"ר יעקב מוצפי לסיום בן איש חי, היות ולמדו שם כמה מתלמידיו, ומה גם שהמגיד שיעור ח"ר משה צדקה גם כן תלמידו, הוא הגיע לסיום, והביאו ערק בסעודה, תמה ח"ר יעקב ואמר לומדים בן איש חי ולא נקיים מה שכתוב בו? דהיינו שאסור לשחות משקה חריף בבית כנסת מפני קלות ראש).

הרבה אורחים היו מגיעים לבית הכנסת כי השמחה היתה מיוחדת, בשירים וריקודים, אני זוכר איך שפעמים ח"ר יעקב היה תופס את היד של אבי ורוקד איתו, וכן במנחה היה מגיע פעמים רבות ח"ר שמואל דרזי שהיה רוקד עם ח"ר יעקב, הוא גם היה מגיע לשיעור בבית הכנסת במוצאי שבת עם בגדי לבן של שבת.

היו כמה זקנים שהיה קשה עליהם האריכות כמו ר' דוד נתן, ועבודי פתיה ועזרא שאשה, אז היו מקיפים שבעה פעמים לבד, וקוראים בכל הקפה מה שכתוב במחזור, פעמים שהיו מתקשים לעבור מדוחק הריקודים.

באמירת ה' מלך וכו' היו מכניסים כמה שירים ומנגינות משירי בבל, ואומרים זאת בהתלהבות רבה ובשמחה.

בבקר היה ח"ר יעקב שר את כל השירים של כל עולה (כמנהג הבבלים לכל עולה יש שיר, כגון לעלית כהן שרים, "בשאר שמחות שירים תענו" וכו'), וכן במנין שני אותו הדבר, אחר כך היינו הילדים עולים לתורה.

מנחה כנ"ל, ובהקפות של ערבית מאריכים בשמחה עד כמה שאפשר.

בשנים האחרונות, מורי יחיא עמר איש צדיק שהיה מאד מעריך ומכבד את ח"ר יעקב, (שלוש תפילות היה מתפלל שם, ובכל יום בשיעור כשהיו מוכרים את אמירת הקדיש, היה קונה את הקדיש בקביעות, וכן היה מאד משתדל בשביל ח"ר יעקב בכל מיני עזרה גשמית), הוא היה מביא סופגניות של תימנים לכל הקהל בהקפות של מוצאי החג.

ערב ראש חודש שבט-תענית דיבור

ערב ראש חודש שבט היו עושים "תענית דיבור" וקריאת התהילים שלש פעמים, היו מתחילים בשעה שמונה בבוקר, אינני יודע איך היו נכנסים כל כך הרבה קהל לבית הכנסת, כל מי שהיה שם פעם אחת לא יוותר על זה כל חייו להגיע בכל שנה.

היו מגיעים עירקים מבית הכנסת "אהל רחל" ומבית הכנסת "מנחת יהודה" וממאה שערים ומבית ישראל, זה פשוט חידה איך נכנסו כל כך הרבה למקום יחסית קטן, אפילו מפרדס כץ הגיעו עירקים, זה היה מאד יחודי, הבית כנסת היה מלא בכסאות, ואפילו במדרגות של התיבה ישבו, וכן עזרת הנשים הייתה מלאה, אני הייתי בורח מהתלמוד תורה בהפסקות ומציץ שם, שנה אחת ירד שלג כבד ובכל זאת היה מלא עד אפס מקום בית הכנסת, כל אחד היה על הסדר קורא בערך עשרה פרקים, ואתה שומע כל מיני קולות מעדות שונות, והריח של השלג'ם (הלפת) עולה עד התקרה, הגבאי המסור ר' מאיר גורג'י טרח מאד ליום זה שיהיה אוכל בשפע לכולם, (ללא לחם בכדי שלא יהיה טורח בנטילת ידים אלא בייגל גדול מתוק לכל אחד) וכיבוד עשיר ומכובד.

בסיום התהילים ח"ר יעקב היה קורא מתוך הספר של תענית דיבור של ח"ר יצחק אלפייה סנגוריה על עם ישראל, והתרה, איזה התרגשות נפלאה, ואחר כך כל הקהל אמרו את הפרק "ברכי נפשי" לראש חודש בניגון, ותפילת מנחה וערבית ברב עם, וזכורני איך שהיו נפרדים

הקהל מח"ר יעקב ומנשקים את ידו וכמה ברכות היה מעניק לכל אחד בסבלנות, באיזה חיוך והתעלות רוחנית.

בשנים האחרונות השתתף האדמו"ר מסטרפקוף בתענית דיבור, היה יושב בתיבה מול חכם יעקב ע"ה.

ליל שבעה באדר

בליל שבעה באדר היו מדליקין נרות לכבוד משה רבינו ע"ה, ולומדים בספר המיוחד לערב זה, לפני שהיו מתחילים את הלימוד היו אומרים וידוי על ידי ר' יחזקאל ברהום (שהיה חזן בסליחות) עם בכיות, כשהייתי בגיל שש שאלתי את מר אבי לאחר הוידוי מדוע בוכים הרי משנכנס אדר מרבים בשמחה? ואבא לא ענה לי. הגבאי דאג לכיבוד מכובד לאותו לילה, זה היה נמשך כמה שעות, כל אחד קורא מאמר על הסדר.

חג הפורים

ליל פורים, לאחר מנחה ח"ר יעקב היה מודיע שזה הזמן לתת מחצית השקל, ולהיזהר ולומר "זכר" למחצית השקל ולא מחצית השקל, וכל אחד היה לוקח בידו את המטבע מכסף שמשקלו כמחצית השקל (מטבע זה נעשה במיוחד למחצית השקל משנים קדמוניות), ושם ביחד עם כספו בקופה, ומוציאים אחר כך את המטבע של המחצית שקל לתורם השני וכן על זה הדרך.

החכם במקום מוסר שאומרים כל יום בין מנחה לערבית, החל בשירים של פורים עם הקהל עד זמן ערבית.

ח"ר יעקב היה קורא את הלשם יחוד של הרי"ח, ומודיע- רבותי לכוין בברכת שהחיינו על הסעודה ומשלוח מנות, והיה מתחיל את קריאת המגילה, והילדים מחכים ומצפים להכות את המן, אז היה נפלט מאיזה ילד איזה פיצוץ בטעות, הקהל היו עושים תנועה של

היששש, ורק התחיל המן הראשון הילדים היו שופכים את כל מרצם על המן הראשון, וח"ר יעקב בסבלנות גדולה חוזר על המן, שמא מישוהו פיספס את השמיעה.

בליל פורים היינו הילדים מגיעים עם אקדחים וכל מיני פיצוצים ובכל פעם שמזכירים את המן, היינו מכים ומרעישים, והיו כאלה שמביאים רעשנים, ומעולם לא התריע על כך ח"ר יעקב, ולא אמר מאומה, אולי בהפך היה נראה ששמח בזה, אני בתור ילד הייתי יושב על האבן שעומדים שם הכהנים צמוד להיכל, ומביא ברוד (העשוי מברזל כמין אות ואו ויש בו חור עם מסמר בתוכו) וממלא אותו בראשי הגפרורים ומכה בריצפה בברוד בכל פעם שמזכירים את המן הרשע, וזה היה מרעיש חזק מאד, ופעמים מלווה בעשן, ואיש לא אמר לנו דבר, (לבד מאיזה זקן שישב לידי, והעשן הציק לו, אז הוא ביקש שיפתחו את החלונות).

עשרת בני המן קודם הקהל היה אומר, ואחר כך החזן חוזר (זה מנהג שלא ראיתי בשום מקום).

היינו רואים שם כמה מהקהל שבידם מגילות מהודרות מבגדאד שכתובות על גוויל (של ח"ר יעקב, ושל הגבאי ועוד מהמתפללים), (אני זוכר היטב שלח"ר יצחק כדורי היתה מגילה גדולה מאד אך לא של גוויל).

אציין שהייתי שם לב על הלבוש של ח"ר יעקב והקהל, שלבשו בגדי "חול המועד" בפורים, דהיינו לא ממש בגדי שבת וחג אלא משהו באמצע.

למחרת לאחר מנחה שרו שירי פורים במקום לימוד מוסר הקבוע,

אך השיעורים במוצאי פורים היו כרגיל, ממש כמו יום רגיל.